

RACISM COMBAT

Richtlijnen voor inclusie van
tolerantie en wederzijds respect in
taalonderwijs en sociale oriëntatie
gericht op vluchtelingen en
migranten

Richtlijnen voor inclusie van tolerantie en wederzijds respect in taalonderwijs en sociale oriëntatie gericht op vluchtelingen en migranten

2019

AUTEURS

Miriana Ilcheva, Center for the Study of Democracy (CSD), Sofia

Sanne van de Pol, Centrum voor Migratie en Interculturele Studies (CeMIS),
Universiteit Antwerpen

Dirk Vanheule, Centrum voor Migratie en Interculturele Studies (CeMIS),
Universiteit Antwerpen

Isabella Meier, European Training and Research Centre for Human Rights
and Democracy – ETC Graz

Xenophon Contiades, Centre for European Constitutional Law (CECL),
Athene

Despoina Kontorizou, Centre for European Constitutional Law (CECL),
Athene

Annie Camarioti, Centre for European Constitutional Law (CECL), Athene

Zoe Kasapi, Centre for European Constitutional Law (CECL), Athene

Agnese Lāce, Centre for Public Policy PROVIDUS, Riga

Smaranda Witec, Association Pro Refugiu, Boekarest

This publication was funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020). The content of this publication represents the views of the authors only and is their sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

Uitgever: Centrum voor Migratie en Interculturele Studies, Universiteit
Antwerpen, 2019

Prinsstraat 13, BE-2000 Antwerpen

www.uantwerpen.be/cemis

Inhoudstafel

Inleiding: De noodzaak tot inclusie van tolerantie en wederzijds respect in elke fase van taalonderwijs en sociale oriëntatie van vluchtelingen en andere migranten	5
Hoofdstuk 1: Onderwijs over fundamentele rechten in het werk van overheidsinstellingen en activiteiten van niet-gouvernementele organisaties	9
Hoofdstuk 2: Onderwijs gericht op tolerantie en wederzijds respect als onderdeel van crisisrespons	15
Hoofdstuk 3: Tolerantie en wederzijds respect als onderdeel van het algehele integratietraject.....	21
Hoofdstuk 4: Tolerantie en wederzijds respect als deel van taalonderwijs en culturele oriëntatie	27
Hoofdstuk 5: Onderwijs van tolerantie en wederzijds respect in het werken met en het bereiken (<i>outreach</i>) van niet-staatsburgers door instellingen	35
Conclusies en aanbevelingen: het belang van fundamentele rechten in sociale oriëntatie op beleidsniveau aankaarten	43
Goede praktijken	47
“Welkom in Antwerpen” app (België)	47
DISCRI-database (België)	53
Weichenstellwerk - Sprach- und Lebensschule (Oostenrijk).....	59

INLEIDING: DE NOODZAAK TOT INCLUSIE VAN TOLERANTIE EN WEDERZIJD RESPECT IN ELKE FASE VAN TAALONDERWIJS EN SOCIALE ORIËNTATIE VAN VLUCHTELINGEN EN ANDERE MIGRANTEN

Miriana Ilcheva, Sanne van de Pol & Dirk Vanheule

De laatste jaren hebben groeiende migratiestromen, die verschillen op het gebied van gender, economische en familiale status, een sterke impact gehad op Europese Lidstaten en hun beleid. Angst en vijandigheid tegenover 'de ander' worden aangewakkerd door populistisch discours, terwijl het beeld van 'overstroming door migranten' steeds breder wordt gebruikt in politieke retoriek. Het beleid gericht op inclusie van asielzoekers, vluchtelingen en andere migranten¹ is door wijzigingen in de politiek en publieke opinie onderhevig aan sterke, vaak destabiliserende, invloeden.

Integratie wordt gewoonlijk gedefinieerd als een proces dat in twee of zelfs meerdere richtingen werkt met rollen en verantwoordelijkheden voor burgers van de ontvangende samenleving en voor migranten. Sociale oriëntatie² zou deelnemers informatie en bewustzijn moeten verschaffen over zaken die voor hen belangrijk zijn. Daarnaast dient het om zo snel mogelijk toegang tot het burgerlijke, politieke, economische, sociale en culturele leven te geven. Het grootste deel van de dienstverlening op het gebied van sociale inclusie van migranten focust op taalonderwijs en, in mindere mate, op integratie op de arbeidsmarkt. Er wordt echter niet zoveel gedaan om migranten en vluchtelingen voor te bereiden op communicatie met overheden en om de lokale wetgeving te begrijpen om zo incidenten van intolerantie tegenover en vanuit de ontvangende samenleving te voorkomen en tegen te gaan. In dit kader is kennis van migranten over hun fundamentele rechten en vrijheden cruciaal.

¹ Deze richtlijnen verwijzen soms naar begunstigden van en verzoekers om internationale bescherming en naar andere (legaal aanwezige) derdelanders met de (oudere) termen 'asielzoekers', 'vluchtelingen' en 'migranten' om dit voor een breed doelpubliek begrijpelijk te maken. De term niet-staatsburgers wordt eveneens gebruikt om al deze groepen aan te duiden samen met burgers van de Europese Unie die sociale oriëntatiemodules en -lessen dienen te volgen.

² Binnen het RACCOMBAT-project wordt over sociale oriëntatie gesproken. Dit maakt in Vlaanderen en Nederland deel uit van inburgering en is bekend onder namen als maatschappelijke oriëntatie en kennis van de Nederlandse samenleving of maatschappij.

Door fundamentele rechten en vrijheden op te nemen in het integratiebeleid zouden alle leden van de samenleving worden aangesproken. Fundamentele rechten en vrijheden zijn van kracht voor elk individu, niet enkel voor migranten, en het genot van fundamentele rechten vraagt alle leden van de samenleving (indirect) hun belangen tegen elkaar af te wegen. Focus op deze rechten en vrijheden kan leiden tot een meer inclusieve strategie gericht op integratie in de samenleving. Fundamentele rechten zijn (1) inclusief, (2) universeel, en (3) omvatten de samenleving als geheel.

Ten eerste zijn fundamentele rechten inclusief, wat betekent dat ze een erg brede toepassing hebben. Hierin verschillen ze van politieke rechten of secundaire rechten die voor bepaalde categorieën mensen gelden (nationale burgers, EU-burgers, mensen met langdurig verblijf, enz.). Fundamentele rechten worden ook breed gedragen in Europa, niet alleen in nationale grondwetten maar ook in verdragen als het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ten tweede zijn fundamentele rechten universeel omdat ze door vele naties samen geformuleerd zijn onder de noemer van het Handvest van de Verenigde Naties en niet gebonden zijn aan de natiestaat. Deze extra-gouvernementele structuur maakt fundamentele rechten krachtig omdat ze traditioneel ingezet werden om repressie door Staten te bestrijden. Ten derde omvatten fundamentele rechten de maatschappij in haar geheel en wordt inzet van verschillende zijden gevraagd. Aan de ene kant hebben Staten een plicht tegenover de aanwezigen op hun territorium en vice versa. Aan de andere kant vragen fundamentele rechten eveneens inzet van individuen ten opzichte van elkaar die door de Staat moet worden verzekerd. Fundamentele rechten vragen dus om verticaal respect tussen de Staat en het individu en horizontaal respect tussen individuen, verzekerd door de Staat. Dit is nog een reden waarom deze rechten zo waardevol zijn.

Fundamentele rechten en vrijheden kunnen niet over het hoofd worden gezien in het beleid gericht op integratie en sociale oriëntatie. Ze zijn van groot belang bij de promotie van meer tolerantie en respect in de samenleving. Kennis over fundamentele rechten, mogelijke schendingen, manieren om klacht neer te leggen en rechtsherstel te verkrijgen zouden onderdeel moeten zijn van het werk van instellingen en ngo-dienstverleners en van elke module in het onthaal- en integratieproces. Vluchtelingen en migranten moeten, naast beroep doen op juridische dienst- en adviesverlening die de voormelde betrokkenen aanbieden, zelf ook in staat worden gesteld om schendingen van hun fundamentele rechten en discriminatie te herkennen, klacht neer te leggen en bescherming of verwijzing naar de juiste diensten te zoeken. In dit kader is specifieke verwijzing naar instellingen en dienstverlening nodig. Dit is op dit moment zelden een duidelijk onderdeel van integratiebeleid en actieplannen.

Het RACCOMBAT-project 'Voorkomen en bestrijden van racisme en xenofobie door middel van sociale oriëntatie van niet-staatsburgers' (*Preventing and Combatting Racism and Xenophobia through Social Orientation of Non-Nationals*) heeft in Lidstaten goede praktijken onderzocht die racisme, xenofobie en andere vormen van intolerantie tegengaan door het promoten van wetgeving, gebruiken en waarden van de samenleving tijdens het gehele proces van opname, inwerking en integratie van migranten. Deze goede praktijken vormen het globale conceptuele kader voor deze richtlijnen. Zij zijn gericht op zelfbeschikking (*empowerment*) en opleiding van nieuw aangekomen of gevestigde niet-staatsburgers die incidenten van haat en intolerantie van verscheidene zijden niet toelaten, deze herkennen, voorkomen en kunnen aanvechten en beroep doen op de belangrijkste juridische procedures die de Staat daartegen aanbiedt.

De richtlijnen zijn gericht tot:

- gouvernementele en niet-gouvernementele dienstverleners als vluchtelingeninstanties, andere publieke overheden, gespecialiseerde ngo's, eerstelijnsverstrekkers van taal- en inburgeringsmodules aan wie een innovatieve benadering voor bestaande sociale oriëntatietrajecten wordt aangeboden en die worden aangemoedigd om sociale oriëntatie in al haar facetten in hun werk op te nemen. Zij genieten een verbeterde kennis over hoe zij bij cursusdeelnemers, door hen vertrouwd te maken met de woordenschat en kennis van de werking van de staat, gebruiken, waarden en instellingen, een nultolerantie tegenover haat en discriminatie tegen en door de ontvangende gemeenschap kunnen promoten;
- andere belanghebbenden en beleidsmakers op het gebied van migratie en integratie als nationale, regionale en lokale overheden verantwoordelijk voor migratie, justitie, binnenlandse zaken en de welvaartsstaat die integratiebeleid dienen op te nemen in alle relevante portfolio's en niveaus van dienstverlening. Zij kunnen zich bewust worden van veelbelovende praktijken door kennis te nemen van het potentieel van taal en sociale oriëntatie in het voorkomen van en reageren op haat en intolerantie;
- ontvangende samenlevingen en niet-staatsburgers in het algemeen die in contact zullen komen met goede praktijken bij sociale oriëntatie, om aldus de mogelijkheden voor overname van en de steun voor initiatieven tussen gemeenschappen die fundamentele rechten en het verbod op haat en intolerantie hoog in het vaandel dragen, te vergroten.

Deze richtlijnen buigen zich over het verspreiden van kennis op gebied van fundamentele rechten in verschillende contexten: in het werk van publieke instellingen en ngo's, onder de verschillende sociale oriëntatiemodellen in de

Unie (hoofdstuk 1), als onderdeel van crisisbestrijding (hoofdstuk 2) en gevestigde integratietrajecten (hoofdstuk 3), in taalonderwijs en culturele oriëntatie (hoofdstuk 4) en in het dagelijkse werk van asiel-, rechtshandavings-, gelijkekansen- en andere instellingen die vluchtelingen en migranten bereiken (hoofdstuk 5). Tot slot kan er geen praktische vooruitgang gemaakt worden als er op beleidsniveau geen stappen worden gezet en daartoe worden er conclusies en aanbevelingen geformuleerd. In de bijlagen worden enkele geselecteerde goede praktijken gepresenteerd die fundamentele rechten als onderdeel van sociale oriëntatie hebben opgenomen.

In de Nederlandse versie van dit rapport worden de app 'Welkom in Antwerpen', de DISCRI database met materiaal voor docenten (beiden uit België) en de Weichenstellwerk - Sprach- und Lebensschule (Oostenrijk) voorgesteld. Op de RACCOMBAT-website zijn ook andere goede praktijken te vinden: www.raccombat-project.eu.

HOOFDSTUK 1: ONDERWIJS OVER FUNDAMENTELE RECHTEN IN HET WERK VAN OVERHEIDSINSTELLINGEN EN ACTIVITEITEN VAN NIET-GOUVERNEMENTELE ORGANISATIES

Isabella Meier & Miriana Ilcheva

Het staatsmodel

Onderzoek heeft uitgewezen dat er integratiemodellen bestaan waarin het taal- en sociale oriëntatieonderwijs geleid wordt vanuit de Staat die beslist of kennis over fundamentele rechten daarin wordt opgenomen.

Dergelijke systemen geleid door de Staat brengen een **juridische relatie tot stand** tussen de Staat als dienstverlener en de niet-staatsburgers als gebruikers van de dienst die gekenmerkt wordt door wederzijdse rechten en plichten. De Oostenrijkse Integratiewet³ veronderstelt, bij wijze van voorbeeld, dat integratie een tweezijdig proces is waarbij de Staat verplicht is om systematisch integratiemaatregelen te implementeren en waar begunstigen de plicht hebben om hiervan gebruik te maken. De Integratiewet verplicht de doelgroep voorts om een integratieverklaring te ondertekenen. Niet-staatsburgers verklaren door hun handtekening hieronder te zetten dat zij de fundamentele waarden van de juridische en maatschappelijke orde in Oostenrijk, zoals de vrijheid van religie en de rechtsstaat, aanvaarden en dat ze er zich bewust van zijn dat de schending van deze waarden juridisch kan worden bestraft.⁴ Bovendien verplicht de integratieverklaring de doelgroep tot deelname aan integratieprogramma's en deze succesvol af te ronden. Voorbeelden zijn taalonderwijs en cursussen gericht op waarden en maatschappelijke oriëntatie.

Systemen geleid door de Staat verlenen aan **staatsinstellingen** een juridisch mandaat om taalonderricht en sociale oriëntatie aan te bieden.

³ Bundesgesetz zur Integration rechtmäßig in Österreich aufhältiger Personen ohne österreichische Staatsbürgerschaft (Integrationsgesetz, IntG), BGBl. I Nr. 68/2017, als laatst aangepast door BGBl. I Nr. 37/2018, beschikbaar via: www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20009891 en www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Erv/ERV_2017_1_68_a/ERV_2017_1_68_a.html met vertaling naar het Engels.

⁴ Variërend van boetes en gevangenisstraf tot intrekking van het verblijfsrecht.

Voorts hebben zij eveneens een mandaat om curricula voor taalonderwijs vast te stellen. Private ondernemingen, die gecertificeerd zijn door de Staat, bieden op hun beurt die cursussen aan en brengen de curricula, zoals ontwikkeld door de Staat, in de praktijk.

Staatsinstellingen hebben een juridisch mandaat om de **integratie van niet-staatsburgers te monitoren** en, zoals in Oostenrijk, te rapporteren aan de socialezekerheidsinstellingen, het Federaal Agentschap voor Vreemdelingenzaken en Asiel en de Federale Administratieve Rechtbank of individuen daadwerkelijk aan de cursussen hebben deelgenomen en die met succes hebben afgerond.

De **toegang** tot de diensten is een **groot voordeel** van het staatsmodel. De overheid certificeert private ondernemingen om fundamentele rechten te onderwijzen in verplichte cursussen sociale oriëntatie. Het verplichte karakter van deze cursussen (incl. sancties voor niet-staatsburgers die niet slagen voor de examens)⁵ zorgt ervoor dat alle niet-staatsburgers (personen die internationale bescherming nodig hebben en andere derdelanders) de verschaft informatie begrijpen. Bovendien zorgt het systeem voor een gemeenschappelijke en coherente set van waarden- en sociale oriëntatiecursussen. Elke niet-staatsburger ontvangt dezelfde informatie; in de cursussen worden dezelfde curricula en onderwijsmethoden gebruikt in het hele land. De coherente en brede implementatie van taal- en sociale oriëntatiecursussen is een groot voordeel van geïnstitutionaliseerde modellen, wat dan ook aangeraden wordt.

De **verwaarlozing van informatie over fundamentele rechten in de praktijk**, vooral met betrekking tot racisme, xenofobie en hieraan gerelateerde intolerantie, is een beperking van het systeem. Het kan zijn dat in modellen waar de Staat het integratieconcept vastlegt en vertaalt in taal- en burgerschapscursussen, **niet-staatsburgers als drager van plichten** of potentiële overtreders van 'westerse' waarden en rechten worden gezien. Uit onderzoek blijkt dat staatsgeleide modellen het risico inhouden dat zij integratieonderwijs opzetten als een **manier om te voorkomen dat de doelgroep fundamentele waarden en rechten schendt**. De visie dat de leden van de doelgroep eveneens dragers en begunstigen van rechten zijn, kan onderbelicht zijn in deze geïnstitutionaliseerde dienstverlening. Als gevolg hiervan is de doelgroep vaak niet (effectief) uitgerust met kennis hoe racisme, xenofobie en hieraan gerelateerde intolerantie te bestrijden.

⁵ Beispielfragen Werte- und Orientierungswissen A2

www.integrationsfonds.at/fileadmin/user_upload/Beispielfragen_Werte_und_Orientierung_A2.pdf

www.integrationsfonds.at/fileadmin/user_upload/Beispielfragen_Werte_und_Orientierung_B1.pdf

Om de doelgroep efficiënt te informeren wordt aanbevolen om hen binnen sociale oriëntatiecursussen te zien als **zowel** houders van rechten, **als** dragers van verplichtingen. Het verstrekken van informatie over fundamentele rechten aan rechthebbenden is overigens afhankelijk van de overtuiging van de docenten. Onderzoek wijst uit dat vragen over fundamentele rechten inderdaad naar voren gebracht worden door de doelgroep tijdens de lessen. Tegelijkertijd zijn de docenten echter niet altijd voldoende geïnformeerd over dergelijke zaken, hoewel deze voor de doelgroep wel degelijk relevant zijn. Taalleerkrachten vragen om ondersteuning en informatie omtrent mensenrechten in het algemeen, wetgeving omtrent de bescherming tegen geweld, slachtofferhulp, doorverwijzingsmechanismen enz. De **verspreiding van informatie en folders** over mensenrechtenkwesies en andere diensten bij dienstverleners wordt sterk aangeraden. Het is aanbevolen dat de verantwoordelijke overheidsinstellingen basisinformatie rond mensenrechten en andere juridische kwesies aanbieden aan docenten. Op deze manier worden zij gesterkt in hun kennis en kunnen ze doorverwijzen naar gespecialiseerde ngo's, organisaties op het vlak van discriminatie en ondersteunende migrantendiensten wanneer deelnemers dergelijke onderwerpen tijdens de cursus aanbrengen.

Op het conceptuele niveau van de ontwikkeling van het curriculum is het aanbevolen om een **duidelijk onderscheid te maken tussen maatschappelijke waarden, gedragsregels en ideaal gedrag**. De inhoud van de cursus dient de realiteit te weerspiegelen (gendergelijkheid is bijv. een maatschappelijke waarde maar nog geen feit) om geloofwaardig te blijven tegenover de doelgroep. Bij de ontwikkeling van curricula dient de doelgroep niet te worden gezien als enkel een potentiële bedreiging voor maatschappelijke waarden, maar *ook* als mogelijk slachtoffer van mensenrechtenschendingen (begaan door leden van de ontvangende samenleving).

Een ander problematisch aspect betreft het feit dat **staatsactoren** die de curricula voor sociale oriëntatie- en taallessen opstellen, het mandaat hebben om integratie op korte termijn (assimilatie) van de doelgroep te bewerkstelligen en te monitoren. Zij hebben doorgaans echter **geen mandaat voor empowerment en het informeren** van slachtoffers van racisme, xenofobie en intolerantie binnen de doelgroep. Als gevolg hiervan geeft de overheidsinstelling geen specifiek advies met betrekking tot racisme, discriminatie, xenofobie en intolerantie. Ngo's en ondersteunende diensten kunnen het gebrek aan informatie door de geïnstitutionaliseerde diensten compenseren. Zij zijn gespecialiseerd in deze kwesies en nemen de leiding op het vlak van informatieverlening aan en *empowerment* van slachtoffers.

Het is voor hen echter moeilijk om de doelgroep te bereiken. Het gebruik van dergelijke ondersteunende diensten op maat is niet verplicht voor de doelgroep. Bovendien ontbreekt binnen migrantengemeenschappen de kennis over deze diensten, als gevolg van beperkte budgetten binnen ngo's voor promotiewerk. Dienstverleners die in opdracht van de overheid de verplichte cursussen geven, hebben wel toegang tot de doelgroep door hun verplichte deelname aan de lessen. Zij hebben dan weer vaak geen mandaat om informatie over racisme, xenofobie en intolerantie te verlenen. Een nauwe samenwerking tussen instellingen en ngo's wordt verondersteld wel succesvol te zijn in het informeren van de doelgroep. Staatsinstellingen die taal- en sociale oriëntatiecursussen aanbieden kunnen zelf kennis verspreiden of hun toegang tot de doelgroep benutten om mensen door te verwijzen naar ngo's met competenties op dit vlak. Meer argumenten voor de inclusie van ngo-diensten in taal- en sociale oriëntatieprogramma's komen in het volgende deel aan bod. De ervaringen van ngo-geleide systemen kunnen ook hun nut hebben in staatgeleide systemen.

In een ander succesvol model verwijst de overheidsdienstverlener van sociale oriëntatiecursussen direct door naar ondersteunende diensten. Een dergelijk model wordt in Wenen toegepast. Alle nieuwkomers zijn verplicht zich bij het Gemeentelijke Departement voor Immigratie en Burgerschap te melden dat hen doorverwijst naar START Wenen om daar initiële informatie te ontvangen. START Wenen is op dezelfde locatie gehuisvest en werkt nauw samen met verschillende ondersteunende diensten in Wenen waarnaar ze doorverwijst voor specifiekere coaching en informatie. Als staatsgeleide taal- en sociale oriëntatiecursussen er niet in slagen om kennis over fundamentele rechten te bieden, dan is effectieve doorverwijzing naar competente ngo's aangeraden.

Het ngo-model

Naast het staatsmodel (veelal aanwezig in Staten met een meer ontwikkeld integratiesysteem) kent een aantal Lidstaten een integratiemodel dat in eerste instantie is opgezet door ngo's. Dit zijn vaak landen zoals Bulgarije, waar migratiestromen op een bepaald moment de initiële capaciteit van de instellingen om degelijke opvang, behandeling, integratie, sociale oriëntatiecursussen of gestroomlijnde integratieprogramma's aan te bieden, overtroffen. Ngo's namen daar de leiding om aan de noden van vluchtelingen en asielzoekers op korte en middellange termijn te voldoen in afwachting dat de overheid hiertoe zelf in staat was.

Het ngo-model van integratie en sociale oriëntatie, in het bijzonder voor wat betreft het aanreiken van juridische en institutionele kennis van fundamentele rechten, heeft enkele voordelen. Staten zouden hiermee rekening moeten houden en in ondersteuning en promotie voorzien.

Ngo-teams die opvang en integratie op zich nemen hebben veel flexibiliteit getoond. Dit heeft hen toegestaan om onderdelen van integratietrajecten aan te passen aan het doelpubliek. In een aantal gevallen, waaronder Bulgarije, zijn cursussen aangepast aan de noden van kinderen, adolescenten, vrouwen (met kleine kinderen) door middel van apart studiemateriaal, het profiel van de docenten en de manier waarop fundamentele rechten worden besproken. Ngo's zijn meestal geneigd om een universele '*one size fits all*' oplossing te vermijden en zijn bereid om elke deelnemer op gepaste wijze aangepaste inhoud te bieden; denk hierbij aan individuele of groepslezingen, vraag- en antwoordsessies en interactieve lesmethoden.

Experten van ngo's zijn meestal in staat om een vertrouwensrelatie op te bouwen met groepen vluchtelingen, asielzoekers en andere migranten. Dit leidt ertoe dat zij geïnformeerd worden over momenten waarop laatstgenoemden in aanraking kwamen met haatmisdrijven en discriminatie, waarvoor zij behulpzaam kunnen optreden. Soms zijn niet-staatsburgers bereid om met vertegenwoordigers van ngo's te spreken terwijl zij dit niet met overheidsmedewerkers doen vanwege angst voor een negatieve impact op hun zaak of zelfs repercussies, vooral wanneer het een geval betreft van discriminatie door overheidsinstellingen. Ngo's kunnen dus, terwijl zij sociale oriëntatie aanbieden, ook naar correcties van onjuiste institutionele praktijken streven.

Ngo's hebben diepgaande kennis van de laatste ontwikkelingen en middelen om de fundamentele rechten van niet-staatsburgers te beschermen, zoals klachtenmechanismes op nationaal en supranationaal niveau in verschillende talen of langs elektronische weg, ontwikkelingen in de administratieve praktijk en in de rechtspraak, en verschillen in capaciteit om specifieke vluchtelingen en migranten te ondersteunen. Verder zijn ngo's, dankzij projecten en netwerken, op de hoogte van verschillende succesvolle en onsuccesvolle praktijken in Europa en de rest van de wereld. Deze kennis kunnen zij, na aanpassing aan de lokale context, toepassen en aan overheidsinstellingen voorstellen als hervorming.

Als remedie voor de moeilijkheden binnen het staatsmodel (zie hierboven), bieden ngo's vaak een directe lijn tussen onderwijs- en ondersteunende activiteiten op juridisch en ander gebied.

Tegelijkertijd kunnen er ook moeilijkheden optreden in dit ngo-model die een tijdig en adequaat antwoord op de integratienoden van niet-staatsburgers hinderen.

Politieke wisselingen kunnen zowel integratiebeleid op staatsniveau als de verhouding tussen ngo's en de overheid beïnvloeden, wat tot praktische problemen kan leiden in de uitvoering van het werk van deze organisaties. Ngo's hebben al veel geklaagd over de beperkte toegang tot vluchtelingen en andere migrantengroepen terwijl overheden met een anti-migratiehouding hun werk substantieel hinderen en hen zelfs beschuldigen van bevordering van illegale migratie. Hierdoor kunnen niet-staatsburgers voor onbepaalde tijd verstoken blijven van integratiediensten wat hun vestiging en aanpassing aan de nieuwe context ernstig bedreigt. Verder kunnen organisaties vooringenomen zijn door verschillende belangen van aanhangers en geldschietters die hun werk kunnen beïnvloeden.

Tijdens momenten waarop ngo-activiteit sterk aanwezig is, vooral in crisissituaties, kunnen Staten verkeerdelijk besluiten om hun eigen integratieverplichtingen, zoals vastgesteld bij wet, te laten vallen. Ze verschaffen dan geen menselijke, financiële en institutionele capaciteit meer voor een degelijke integratie-infrastructuur. Het kan zijn dat er dan geen systematische evaluatie is omtrent de vraag welke activiteiten best door de Staat uitgevoerd worden met voldoende en langdurige financiering.

Verschillende ngo-projecten en *ad hoc* initiatieven volgen wellicht geen gemeenschappelijke lijn en kunnen afwijken van de beleidslijnen zoals vastgesteld door de Staat en/of relevante belanghebbenden. Overlappendingen tussen activiteiten, vooral op het gebied van projectfinanciering, kunnen ook hun effectiviteit en bereik verminderen. Samenwerking en coördinatie zijn vaak afhankelijk van persoonlijke contacten en het ontbreekt aan mechanismen en middelen om afwijkingen te corrigeren.

Een gezamenlijke inzet is dus nodig om een brug te creëren tussen het staats- en ngo-model. Verschillende aspecten hiervan worden in de hierop volgende hoofdstukken, de conclusies en de aanbevelingen verkend.

HOOFDSTUK 2: ONDERWIJS GERICHT OP TOLERANTIE EN WEDERZIJDIG RESPECT ALS ONDERDEEL VAN CRISISRESPONS

Despoina Kontorizou

Waarom dient kennisdeling over fundamentele rechten als onderdeel van crisisrespons te worden opgenomen?

Het eerste element dat uitgeklaard dient te worden is de eigenlijke betekenis van een crisiscontext en hoezeer de duur en schaal hiervan kunnen variëren per context.

De term 'crisis' slaat op een specifiek moment, met name de aankomst van asielzoekers op het grondgebied of hun moment van registratie bij de daartoe bevoegde autoriteiten (politie, asiendiensten). Op dat moment dient veel te gebeuren. In dit beperkte tijds kader ligt de prioriteit bij het waarborgen van veiligheid, bij eventuele verwijzing naar gezondheidsdiensten en publieke ziekenhuizen in het geval van verwondingen of noodgevallen en bij het vinden van huisvesting (in vluchtelingenkampen, huisvestingsprogramma's of alternatieven). Tijdens deze eerste dagen na de aankomst lijkt het erg moeilijk om over fundamentele rechten te spreken gezien de toestand van de nieuwkomers (lichamelijke en mentale gezondheid, mogelijke posttraumatische stress naar aanleiding van hun tocht) en de hieruit voortvloeiende beperkte mogelijkheid om informatie op te nemen. Het lijkt daarom efficiënter om gedurende deze eerste dagen de informatiestroom te beperken tot het strikt noodzakelijke, totdat men meer gevestigd is, aangepast aan de nieuwe leefomstandigheden en aan de eerste basisbehoeften voldaan is.

In situaties zoals in Griekenland, waar tussen 2014 en 2016 de crisis maanden en zelfs jaren geduurd heeft, werd het aanbieden van sociale oriëntatie gezien als een luxe, en dus verwaarloosd. Dit is echter een cruciale zaak. Het feit dat het nieuwkomers aan basisinformatie over hun rechten ontbreekt gedurende een mogelijk langdurige periode, kan tot sterke desoriëntatie, gebrek aan integratie en zelfs gettovorming leiden. In Griekenland zijn gewelddadige en vijandige situaties voorgekomen tussen zowel de ontvangende samenleving en de migranten als tussen verschillende migrantengroepen onderling.

Om die reden dienen fundamentele rechten, tolerantie en wederzijds respect opgenomen te worden in de crisisrespons op middellange termijn, vooral wanneer nieuwkomers een verschillende socioculturele achtergrond hebben. Het zou ideaal zijn dat zij geleidelijk begrip van rechten en plichten verwerven in de eerste fase van het integratieproces in een nieuwe omgeving. Hierdoor kunnen alarmerende situaties en schendingen van fundamentele rechten in hun familie en/of met derde partijen worden voorkomen of bestreden. Ook intolerantie kan hiermee vermeden of aangepakt worden, ongeacht of deze nu afkomstig is van of gericht is tegen de ontvangende samenleving.

De opname van de thema's tolerantie en wederzijds respect in onderwijs moet deel uitmaken van het gehele integratieproces om misverstanden te voorkomen bij interactie met de lokale bevolking, vrienden, werkgevers en het maatschappelijk middenveld. Bovendien leidt de opname van dergelijke training ook tot een beter begrip van de socioculturele context waarin zij (en hun familie) zich dienen te ontplooien. Dit zal hun integratie versterken en begrip van fundamentele rechten veiligstellen. Voort hebben deze trainingen een tweeledig effect omdat zij enerzijds asielzoekers, vluchtelingen en migranten wapenen tegen mogelijk discriminatoir gedrag, maar het biedt anderzijds ook het kader van hun eigen verplichtingen op gebied van wederzijds respect voor en tolerantie tegenover anderen. In het algemeen is dit een cruciaal element voor een vlot integratieproces en het zou voorrang moeten krijgen in initiatieven van sociale oriëntatie zodra aan de hogervermelde basisbehoeften is voldaan. Op dat moment zijn derdelanders klaar om zich te richten op volgende stappen en hun autonomie grondig te ontwikkelen.

Waar in de crisisresponscyclus kan onderwijs van tolerantie en wederzijds respect opgenomen worden?

Er is geen perfecte tijdspanne waar onderwijs rond tolerantie en wederzijds respect in de crisisresponscyclus opgenomen kan worden. De effectiviteit hiervan hangt af van verschillende factoren zoals de gezondheidstoestand, huisvestingsproblematiek, verblijfsstatus, individueel opleidingsniveau enz. Deze factoren beïnvloeden de motivatie van niet-staatsburgers en hun capaciteit om aan integratie in een nieuwe omgeving te werken. Er zijn echter wel enkele algemene voorbeelden van succesvolle timing te geven.

Tijdens opvang: de voornaamste fundamentele rechten kort introduceren in informatiefolders en oriëntatiediscussies

Gezien de onbetwistbare noodzaak om fundamentele rechten, tolerantie en wederzijds respect op te nemen in het integratieproces van asielzoekers, kan een informatieve folder uitgedeeld worden tijdens registratie bij asieldiensten of andere bevoegde overheden. Deze kunnen ook worden verspreid tijdens opvang- en registratieprocedures in kampen of huisvestingsprogramma's. Verder kan een discussie of gesprek gevoerd worden tijdens de opvangfase waarbij de voornaamste informatie over basisrechten als gezondheidsdiensten en juridische kwesties rond asielrecht en huisvesting aan bod komen.

Tijdens plaatsing: het onderstrepen van de verbindende aard van fundamentele rechten door middel van informatieve gesprekken

Zodra asielzoekers en vluchtelingen zijn gehuisvest, kunnen de concepten van wederzijds respect, tolerantie en fundamentele rechten opgenomen worden in de algemene richtlijnen en verordeningen direct gerelateerd aan hun plaatsing en huisvesting. Dit gaat verder dan het simpelweg opleggen van 'één waarheid' maar gaat uit van een open en actieve dialoog. Dit is dus geen *top-down* aanpak, maar verzekert een kader van rechten en plichten als een verplichte basis om samen te leven. Dit zou een zekere basis leggen voor verder onderwijs en het daartoe vereiste en noodzakelijke perspectief op fundamentele rechten bieden. In dit stadium kunnen informatiegesprekken worden gevoerd met meer gedetailleerde informatie over onderwijs, taal, integratie op de arbeidsmarkt, discriminatie en racisme, democratie en mensenrechten, enz.

Tijdens sociale oriëntatie: diepgang

Eens huisvesting gegarandeerd is, moeten asielzoekers en vluchtelingen beginnen vooruit te kijken naar hun toekomst. Dit is een goed moment voor verdere ontwikkeling van hun kennis van fundamentele rechten. Dit kan uiteindelijk gekoppeld worden aan andere onderwerpen zoals rechten op de arbeidsmarkt, gendergelijkheid via sociale oriëntatie, taalcursussen, thematische multiculturele evenementen, groepsdiscussies, culturele of institutionele bezoeken, enz.

Op dit punt moet worden onderstreept dat afhankelijk van hun land van herkomst, vluchtelingen verschillende kennisniveaus hebben en verschillende

percepties met betrekking tot fundamentele rechten. Onderwijs dient te worden aangepast aan hun socioculturele achtergrond.

Naar gelang het stadium van crisisrespons kunnen verschillende actoren de informatie verschaffen

Tijdens de registratie van een asielverzoek kunnen vertegenwoordigers van de asieldienst of andere bevoegde autoriteiten bijv. een brochure met basisinformatie verstrekken of ervoor zorgen dat zij voldoende informatie bieden tijdens oriënterende gesprekken.

Bovendien kunnen ngo-medewerkers, zoals culturele bemiddelaars, maatschappelijk werkers of andere opgeleide ngo-werknemers, voorlichtingssessies, individuele en groepsdiscussies geven. Ook kunnen fundamentele rechten en wederzijds respect als voorwaarde in hun opvanggidsen en huisvestingscontracten opgenomen worden. Daarnaast moeten getrainde medewerkers in de belangrijkste gemeentelijke sociale diensten antwoorden en *ad hoc* aanbevelingen geven, wanneer deze noodzaak zich voordoet tijdens hun contact met vluchtelingen.

Tenslotte dienen lokale vluchtelingen- of migrantengemeenschappen ook deel te nemen aan deze trainingen. Zij hebben vaak ervaring, direct contact en een vertrouwensrelatie met asielzoekers, evenals een breed netwerk. Zij kunnen een groot deel van de gemeenschap bereiken.

Welk opzet kan gebruikt worden om kennis over fundamentele rechten op te nemen in crisisrespons?

Een 3-stappen plan met gespecialiseerd materiaal zou een doeltreffende manier zijn om asielzoekers en vluchtelingen van belangrijke informatie over fundamentele rechten, tolerantie en wederzijds respect te voorzien.

Ten eerste kan een algemene presentatie van het belang van fundamentele rechten in Europa gegeven worden: een korte samenvatting van wat fundamentele rechten inhouden, waarom het belangrijk is voor asielzoekers en vluchtelingen om deze rechten te begrijpen, op wie ze betrekking hebben en hoe ze in de hele EU en op nationaal niveau gewaarborgd zijn. Via brochures in eigen taal met eenvoudige illustraties kan brede kennis over fundamentele rechten en de begrippen tolerantie en wederzijds respect verspreid worden met als doel hen vertrouwd te maken met het wettelijke kader van het land waarin zij wonen.

Ten tweede kan een persoonlijke discussie worden gevoerd met steun van maatschappelijk werkers of ngo-juristen, of vertegenwoordigers van de autoriteiten in accommodatiefaciliteiten. In vluchtelingenkampen, waar intimiteit is aangetast en bewoners veelvuldig angst en onzekerheid ervaren, kunnen bijvoorbeeld thematische discussies worden georganiseerd. Deze kunnen geleid worden door opgeleide professionals en gericht zijn op specifieke doelgroepen. Doel kan zijn een veilige omgeving te creëren die gebaseerd is op vertrouwen. Hierdoor kunnen asielzoekers potentiële problemen, meningsverschillen of andere gevoelens uiten.

Een derde en laatste stap zou diepgang zoeken in *casestudies* en concrete voorbeelden van asielzoekers en vluchtelingen in het dagelijkse leven om te laten zien hoe fundamentele rechten zich vertalen naar de praktijk. Dergelijke initiatieven kunnen in het kader van sociale oriëntatie georganiseerd worden (taalcursussen, culturele evenementen, informatiesessies over verschillende onderwerpen, presentaties op school door relevante professionals, autoriteiten en sociale diensten op lokaal niveau). Rollenspellen en simulatieoefeningen kunnen zeer nuttig zijn om potentiële reacties in het dagelijkse leven uit te lokken en fictieve situaties te verkennen. Praktische ervaringen kunnen leiden tot het inzien van het belang van deze kennis. Vluchtelingen die veilig gehuisvest zijn en zich richten op hun toekomst (en die van hun kinderen) hebben meer kans om nieuwe elementen te accepteren die hen in staat stellen zich te begeven in de lokale samenleving. Dit vergemakkelijkt interactie en wederzijdse begrip in hun dagelijks leven.

HOOFDSTUK 3: TOLERANTIE EN WEDERZIJDIG RESPECT ALS ONDERDEEL VAN HET ALGEHELE INTEGRATIETRAJECT

Sanne van de Pol & Dirk Vanheule

Waarom dient kennis van fundamentele rechten opgenomen te worden in het algehele integratietraject?

Tolerantie en wederzijds respect kunnen bij uitstek worden bevorderd door de opname van fundamentele rechten en vrijheden in het integratiebeleid. Integratiebeleid is vandaag in Europa sterk in ontwikkeling. Fundamentele rechten en vrijheden worden steeds meer gezien als een hoeksteen van dergelijk beleid. Er zijn echter twee lacunes die zelfs in landen met een lange traditie op gebied van integratie geïdentificeerd kunnen worden. Ten eerste is integratiebeleid vaak sterk gericht op de immigrerende populatie terwijl de ontvangende samenleving (burgers, waaronder ook groepen gevestigde migranten) ontzien wordt. Integratie is echter erkend als een algemeen maatschappelijk proces dat elke persoon betreft, (staats)burger of niet. In beleid en alledaags taalgebruik wordt integratie echter weggezet als een zaak voor (nieuwe) migranten en minderheden. Ten tweede zijn fundamentele rechten grotendeels afwezig in de praktische uitvoering van integratie- en sociale oriëntatiebeleid. Doorgaans worden dergelijke rechten slechts zijdelings als bouwsteen voor het integratiebeleid genoemd. Dit is natuurlijk al een belangrijke verwezenlijking maar een pragmatische implementatie is nodig. Een degelijke uitleg van de (fundamentele) rechten die elk individu verondersteld wordt te hebben, onafhankelijk van hun achtergrond of verblijfsstatus, ontbreekt veelal in het integratie- en sociale oriëntatiebeleid.

In de inleiding van dit rapport is al uiteengezet hoe fundamentele rechten kunnen bijdragen aan beleid gericht op integratie en sociale oriëntatie. Door fundamentele rechten en vrijheden hierin op te nemen wordt de gehele maatschappij aangesproken. Belangrijker nog, fundamentele rechten vragen (indirect) aan alle leden van de samenleving om hun respectieve belangen af te wegen. De manier waarop fundamentele rechten en vrijheden een constante belangenafweging vragen, wordt hieronder nader uitgelegd.

Een interessante eigenschap van fundamentele rechten is dat zij in de meeste gevallen grenzen stellen en om een afweging vragen van het belang

van de persoon die zich op een recht beroept en de belangen van andere individuen of de samenleving. Het volgende voorbeeld is afkomstig van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950 (Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, EVRM) en illustreert dit idee. Het Verdrag bevat slechts enkele absolute rechten, zoals het verbod op foltering. Onder geen enkele omstandigheid mag dit verbod worden overtreden. De meeste rechten in het EVRM zijn echter relatieve rechten. Voorbeelden hiervan zijn het recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven, de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, de vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vergadering. Deze rechten hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat zij niet absoluut maar relatief zijn, wat betekent dat de uitoefening van die rechten in bepaalde omstandigheden bij wet kan worden beperkt. Daartoe bevatten de verdragsartikelen die deze rechten formuleren een paragraaf die beperkingen op de uitoefening van deze rechten mogelijk maakt, op voorwaarde dat die beperking evenredig is om bepaalde doelstellingen van maatschappelijk belang te verwezenlijken.

Artikel 9, paragraaf 1 erkent bijvoorbeeld dat iedereen vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst heeft. Dit recht omvat tevens de vrijheid om van godsdienst en overtuiging te veranderen en de vrijheid, hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als privé, zijn godsdienst te belijden of zijn overtuiging tot uitdrukking te brengen in erediensten, in onderricht, in de praktische toepassing ervan en in het onderhouden van geboden en voorschriften. De tweede paragraaf verduidelijkt dat deze bescherming niet absoluut is en formuleert de mogelijke beperkingen die de wet aan de uitoefening van deze rechten kan opleggen. Deze beperkingen moeten in een democratische samenleving nodig zijn in het belang van bepaalde doelstellingen: de openbare orde, gezondheid, goede zeden en de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Met andere woorden worden door bemiddeling van de Staat de belangen van eenieder in ogenschouw genomen bij het genieten en uitoefenen van fundamentele rechten.

Waar kan onderwijs over tolerantie en wederzijds respect in het integratietraject opgenomen worden?

Tolerantie en wederzijds respect, zoals afgeleid uit fundamentele rechten en vrijheden, kunnen op veel plaatsen in het integratietraject opgenomen worden. Het bewustzijn en de kennis van professionals en vrijwilligers die in

dit domein werken is hierbij cruciaal. Zij dienen zich met name bewust te zijn van het belang om deze belangrijke waarden te delen en te onderwijzen. Daarbij wordt eveneens creativiteit verwacht wanneer zij, binnen of buiten het kader van onderwijs, in contact komen met nieuwkomers. Alleen door constant en consequent het belang van tolerantie, wederzijds respect en andere waarden die afgeleid zijn van fundamentele rechten en vrijheden te noemen en uit te leggen, kan het bewustzijn vergroot worden.

De meest logische plaats om deze onderwerpen op te nemen is in onderdelen van sociale of maatschappelijke oriëntatie. In dergelijke inburgeringsprogramma's nemen nieuwkomers deel aan lessen, workshops of lezingen waar informatie over het leven in het opvangland overgedragen wordt. Deze informatie is vaak erg praktisch omdat hier vaak het meest naar gevraagd wordt en zij hoognodig is voor zowel de nieuwkomer als de ontvangende samenleving. Men dient echter in het achterhoofd te houden dat zelfs wanneer over praktische zaken gesproken wordt, tolerantie en respect aangemoedigd kunnen worden. Een onderwerp als afvalscheiding kan als voorbeeld dienen omdat het vaak aan bod komt in landen met een lange traditie van integratie en sociale oriëntatie. Het is relatief eenvoudig om dit te verbinden aan respect voor de natuur en medeburgers maar docenten dienen dit expliciet te maken en te benadrukken. Op deze manier kunnen zij een diepere bekentenis meegeven aan wat het is om deel uit te maken van de samenleving. Dit geldt voor alle onderwerpen die in sociale oriëntatieprogramma's aan bod komen.

Voorts biedt taalonderwijs ook een mogelijkheid om fundamentele rechten en vrijheden aan te kaarten. Hoofddoel is natuurlijk om kennis over een nieuwe taal over te brengen maar voorbeelden in de les kunnen gekozen worden op gebied van respect, tolerantie en fundamentele rechten en vrijheden. Naast het onderwijs dat zij bieden, zijn docenten ook een bron van informatie. Hun bewustzijn van fundamentele rechten en vrijheden en hun vaardigheid om vragen omtrent racisme en xenofobie te herkennen zijn belangrijk voor de deelnemers en voor de manier waarop mogelijke problemen behandeld of verwaarloosd kunnen worden.

Uitstappen bieden een andere mogelijkheid om bepaalde aspecten van het leven in de ontvangende maatschappij onder het voetlicht te plaatsen. Een bezoek aan een politiebureau, centrum voor gelijkheid van kansen of mensenrechtenagentschap kunnen de focus plaatsen op tolerantie, wederzijds respect en de bestrijding van racisme en discriminatie. Bij vele uitstappen kunnen deze onderwerpen aan bod komen. Zelfs tijdens activiteiten die hieraan op het eerste gezicht niet gerelateerd lijken, zoals een stadswandeling of museumbezoek, is er voor de docent een mogelijkheid om

dit aan te kaarten wanneer hij of zij het belang hiervan in het achterhoofd houdt.

Professionals die algemene coaching en begeleiding bieden op de arbeidsmarkt dienen zich eveneens bewust te zijn van het belang van fundamentele rechten en vrijheden om wederzijds respect en tolerantie te voeden. Ook zij kunnen een cruciale rol spelen in het overdragen van dergelijke informatie.

Welk opzet kan gebruikt worden om kennis van fundamentele rechten te benadrukken in het integratietraject?

Er zijn veel manieren waarop kennis over fundamentele rechten overgebracht kan worden. Lezingen door onderwijzend personeel zijn een eerste optie. Binnen het klassikale onderwijs kunnen fundamentele rechten, waarden zoals wederzijds respect en tolerantie en de strijd tegen discriminatie en racisme behandeld worden. Het is mogelijk om bijvoorbeeld één of meerdere bijeenkomsten aan deze onderwerpen te besteden, maar transversale behandeling is eveneens mogelijk. Een combinatie hiervan levert waarschijnlijk het beste resultaat op. In het geval dat personeel of vrijwilligers onvoldoende onderlegd zijn op deze vlakken kunnen experts van buiten of vertegenwoordigers van organisaties uitgenodigd worden. Dergelijke bijeenkomst kan op de gebruikelijke leslocatie plaatsvinden, maar een uitstap naar een organisatie is wellicht waardevoller. In het geval dat een presentatie niet mogelijk is, kan men ook denken aan het gebruik van audio- of videomateriaal of zelfs gedrukte folders met nuttige informatie.

Er zijn enkele uitdagingen die integratieprofessionals tegenkomen wanneer zij fundamentele rechten en vrijheden opnemen in de boodschap die zij uitdragen.

Een eerste belangrijke uitdaging is het gebrek aan (technische) kennis van de professionals zelf. Het is van het grootste belang voor integratiediensten om personeel en vrijwilligers met eenvoudige, toegankelijke en overdraagbare informatie bij te staan omdat zij veelal geen juridische specialisten zijn. Ze dienen geen expert te zijn, maar hun informatiebron dient correct en toegankelijk te zijn. Ze spelen een cruciale rol in het overdragen van kennis naar nieuwkomers en het is belangrijk dat deze informatie *correct* wordt gegeven, *steeds* wanneer dit mogelijk is. Het is eveneens belangrijk om te beseffen dat meer algemene onderwerpen zoals respect en tolerantie ook

behandeld kunnen worden zonder algemene kennis van fundamentele rechten. Docenten dienen zich enkel op relevante onderwerpen te richten en ze op te nemen in hun onderwijs waar mogelijk.

Ten tweede dienen zij om te gaan met vele uitdagingen op het vlak van taal omdat nieuwkomers vaak deelnemen aan cursussen sociale oriëntatie in andere talen dan hun moedertaal. Docenten dienen zich constant in te zetten om relatief abstracte concepten zoals tolerantie, respect en fundamentele rechten in eenvoudige en duidelijke taal te brengen. Monitoring of deze conceptuele onderwerpen voldoende aan bod komen, is nodig.

Tot slot komen integratieprofessionals uitdagingen tegen die gerelateerd zijn aan bestaande percepties rond fundamentele rechten en vrijheden. Interviews met deelnemers van sociale integratieprogramma's hebben laten zien dat er vertekende beelden bestaan over welke rechten en plichten nieuwkomers (en andere burgers) hebben. Ook ideeën omtrent discriminatie en racisme hebben vaak verdere duiding nodig. Deze percepties kunnen een eigen leven gaan leiden binnen migrantengemeenschappen en het is aan integratieprofessionals om valse ideeën te ontdekken en te corrigeren.

Er kan nood zijn om extra capaciteit op te bouwen bij onderwijzend en coachend personeel. Hiervoor kan ter inspiratie gekeken worden naar het werk van DISCRI in Wallonië. Zij bieden integratieprofessionals toegankelijke en actuele informatie over alle onderwerpen die bij sociale oriëntatie aan bod komen. Informatie over fundamentele rechten en vrijheden, tolerantie, respect, discriminatie en racisme is hier verzameld om docenten te informeren en te inspireren om met deze onderwerpen om te gaan.

HOOFDSTUK 4: TOLERANTIE EN WEDERZIJDIG RESPECT ALS DEEL VAN TAALONDERWIJS EN CULTURELE ORIËNTATIE

Agnese Lāce

Taalonderwijs en culturele oriëntatie zijn twee sterk gereguleerde elementen van het integratietraject. Vaak bestaat er een vaste set van vereiste resultaten, strategieën om de resultaten te monitoren en vooraf vastgestelde curricula. Het doel is om nieuwkomers een introductie te bieden op vlak van dagelijks leven, tradities, normen en waarden. Het leren over tolerantie en wederzijds respect past hier eveneens in. In de verschillende integratiemodellen die binnen het kader van het RACCOMBAT-project voorgesteld zijn, vallen er enkele gemeenschappelijke elementen op die op dit moment verhinderen dat aspecten van onderwijs over fundamentele rechten binnen cursussen sociale oriëntatie gedegen aan bod komen. De korte cursusduur is hiervan het belangrijkste hinderende element. Dit hoofdstuk bekijkt de redenen om en de methodes waarop onderwijs-elementen van fundamentele rechten in taalonderwijs en activiteiten rond culturele oriëntatie aan bod kunnen komen.

Waarom dient kennis van fundamentele rechten te worden opgenomen als onderdeel van taalonderwijs en culturele oriëntatie?

Overall in de Europese Unie wordt het leren van de taal van het gastland als een van de belangrijkste voorwaarden voor een succesvolle integratie in de samenleving gezien. Lidstaten hebben verschillende benaderingen wat betreft taalonderwijs. Dienstverleners kunnen universiteiten, particuliere taalscholen, gemeenten en speciaal voor integratie opgerichte organisaties zijn. Ongeacht het gekozen model van taalonderwijsvoorziening, is taalonderwijs vrijwel altijd aanwezig, zelfs wanneer integratiemodellen nog steeds in ontwikkeling zijn of er slechts beperkt draagvlak is voor integratie. De belangrijkste reden voor het opnemen van kennis van fundamentele rechten in taalonderwijs is

dan ook dat taalonderwijs **doorlopend aangeboden** wordt en dat mensen hierin langdurig betrokken zijn.

Het is belangrijk om een evenwicht te bewaren tussen praktische kennis voor de eerste kennismaking en start in het gastland, de theoretische en praktische kennis die nodig is om een (specifiek) beroep uit te oefenen, en de specifieke aspecten van kennis van fundamentele rechten die nuttig zijn in bepaalde stadia van integratie. Inzicht in fundamentele rechten is reeds van belang in de eerste periode na aankomst (bijv. bij het zoeken naar accommodatie). Basisinformatie over het rechtssysteem en de aangifte van inbreuken dient al vroeg in het sociale oriëntatieproces aangeboden te worden (zelfs voor aankomst, zoals hieronder besproken). De belangrijkste aspecten die opgenomen dienen te worden zijn de definitie van discriminatie, instellingen die bijstand verlenen en discriminatie bestraffen. Tegelijkertijd dient meer uitgebreide kennis opgenomen te worden in de leermethoden voor het herkennen van en reageren op discriminatie. Dit moet geleidelijk worden ingevoerd, zowel in algemeen als beroepsgericht taalonderwijs. Voor de insluiting van de rechten, plichten en waarden uit het nationale integratiebeleid, zou een gecentraliseerde aanpak van de ontwikkeling van de taalonderwijscurricula of lessenplannen nodig zijn. De tweede reden om kennis van fundamentele rechten in taalonderwijs op te nemen is de noodzaak om **de kennis van de kernwaarden van de ontvangende samenleving** ook buiten sociale oriëntatie te definiëren en te verspreiden.

Culturele oriëntatie biedt op haar beurt ruimte om kennis van fundamentele rechten aan nieuwkomers voor te stellen, soms zelfs **voor vertrek** naar het nieuwe gastland. Niet alle Lidstaten bieden echter culturele oriëntatie voor vertrek en daarom is het cruciaal om de beschikbaarheid van relevante kennis van fundamentele rechten te waarborgen op een realistische en informatieve online-manier.

Een specifieke manier om culturele oriëntatie vóór aankomst aan te bieden is de verspreiding van informatie onder **migrantennetwerken**. Migranten die al bekend zijn met het gastland dienen als intermediairs en informele adviseurs. De kennis die zij al opgedaan hebben over fundamentele rechten kan dienen om nieuw aangekomen migranten te ondersteunen. Ook hierbij is nood aan **uniforme, duidelijke, en gemakkelijk toegankelijke informatie online**. Dit kan op verschillende manieren aan nieuwkomers voorgesteld worden, eveneens tijdens taalonderwijs en culturele oriëntatie.

Culturele oriëntatie na aankomst kan direct en indirect plaatsvinden via verschillende integratie-ondersteunende activiteiten. Door het opnemen kennis van fundamentele rechten in taalonderwijs, formele en informele culturele oriëntatie kan men zorgen voor een **uitwisseling van diverse**

ervaringen. Doordat in groepen vaak gemengde achtergronden samenkomen kan men zorgen voor een veelzijdig beeld over het leven in de ontvangende samenleving. De werkelijke waarde van kennis van fundamentele rechten kan getoond worden door de creatie van activiteiten en fora die aanzetten tot nadenken over eigen ervaringen. Het delen van een succesvol voorbeeld waarbij discriminatie aangegeven en beteugeld werd kan bijvoorbeeld als *empowerment* tellen.

Het potentieel van migrantennetwerken kan nog verder benut worden door leden van de gemeenschap als **mentoren** op te leiden als onderdeel van culturele oriëntatie. Bovendien kunnen ook vertegenwoordigers van de ontvangende samenleving worden opgeleid om kennis te verspreiden met betrekking tot fundamentele rechtenkwesties. Dit kan plaatsvinden tijdens informele evenementen als taalkringen, bijeenkomsten in bibliotheken, evenementen als gemeenschappelijk brood maken. Dit vergemakkelijkt niet enkel de verspreiding van informatie over fundamentele rechten, tolerantie en wederzijds respect, maar moedigt ook nieuwkomers en leden van de ontvangende samenleving aan om actief te worden in het verspreiden van kennis rond fundamentele rechten.

De grootste waarde van het opnemen van kennis van fundamentele rechten in taalonderwijs en culturele oriëntatie ligt dus in het langetermijneffect hiervan. Een uitgebreide, langdurige en gemakkelijk toegankelijke informatiestroom versterkt hierbij niet alleen nieuwkomers maar ook leden van de ontvangende samenleving.

Waar kan onderwijs gericht op tolerantie en wederzijds respect in taalonderwijs en informatiesessies rond culturele oriëntatie opgenomen worden?

Bij de ontwikkeling van curricula voor taalonderwijs kan kennis van fundamentele rechten opgenomen worden in **aspecten van het dagelijkse leven waar verschillende vormen van discriminatie en xenofobie het meest voorkomen.** Hierbij dient men rekening te houden met de complexiteit en het taalniveau. Tijdens het onderzoek hebben taalexperten opgemerkt dat beginnerslessen of taalniveau A1-klassen niet geschikt zouden zijn voor zulke moeilijke begrippen. Echter, als het taalvermogen van de deelnemers stijgt kunnen elementen van fundamentele rechten toegevoegd worden bij onderwerpen als toegang tot diensten (bankwezen, gezondheidszorg), toegang tot werk (wervingsproces, interactie met

collega's), toegang tot onderwijs (interactie met docenten en klasgenoten), toegang tot huisvesting (screening van advertenties, het bezoeken van open huizen, interactie met burens) en interactie in de openbare ruimte (vervoer, parken) en interactie met andere leden van de samenleving. Bij het ontwerpen van een nieuw curriculum is het niet alleen belangrijk om bestaande kwesties van discriminatie te bekijken maar ook om vertegenwoordigers van migrantengemeenschappen te betrekken en te laten helpen om situaties te identificeren waarvoor aanvullende informatie handig zou zijn.

Het is belangrijk dat **verschillende discriminatievormen** onderzocht en beschreven worden in taalonderwijs en activiteiten rond culturele oriëntatie. Ook discriminatievormen die wellicht minder voor de hand liggen voor nieuwkomers zijn belangrijk. Terwijl discriminatie op basis van afkomst vaker voorkomt bij nieuwkomers, is het belangrijk om aan te tonen dat discriminatie op basis van leeftijd of geslacht eveneens niet aanvaardbaar is in de ontvangende samenleving. Hierdoor worden ook andere waarden die de EU als gemeenschap vormgeven onder de aandacht gebracht.

Bovendien is het belangrijk dat **bestaande bronnen** worden gebruikt bij het delen van kennis van fundamentele rechten. Bestaande formulieren om misstanden te rapporteren, onlinedatabases, richtlijnen, mobiele apps enz. moeten worden getoond door middel van oefeningen in de klas. Op die manier zullen nieuwkomers ermee vertrouwd raken en meer geneigd zijn deze middelen, die ook buiten de klas beschikbaar zijn, te gebruiken. Een goed voorbeeld van kennismaking met beschikbare bronnen is de presentatie van de app 'Welkom in Antwerpen' tijdens de lessen maatschappelijke oriëntatie in Atlas Antwerpen. Voorts is het belangrijk, wanneer een nieuwe bron of app is ontwikkeld, dat de presentatie ervan aan (taal)docenten en vertegenwoordigers van de gemeenschap een belangrijk onderdeel van de promotiestrategie is. Een begeleide, maar tegelijkertijd directe introductie van een waardevolle bron zal het gebruik ervan onder nieuwkomers bevorderen.

De culturele oriëntatie vóór aankomst zal hoogstwaarschijnlijk beperkt blijven tot het geven van basisfeiten over de aanpak van fundamentele rechten in het gastland en mogelijkheden tot beroep in geval van schendingen. Zelfs op dit punt in het integratieproces kunnen toch waardevolle **onlinebronnen** gepresenteerd worden.

Activiteiten rond culturele oriëntatie die na aankomst aangeboden worden bieden een passender en waardevoller forum voor de bevordering van kennis van fundamentele rechten. Andere hoofdstukken in dit rapport kijken naar geformaliseerde cursussen sociale oriëntatie, maar ook **maatschappelijke**

organisaties zouden door hun culturele activiteiten bijkomende ondersteuning bij de integratie kunnen geven. Maatschappelijke organisaties kunnen zorgen voor onderwijs, monitoring, en onderzoek maar ook ondersteuning bieden bij discriminatie (ook in het rapporteren en omgaan met de gevolgen hiervan). Organisaties gespecialiseerd op het gebied van het bevorderen en beschermen van de rechten van kwetsbare groepen (afzonderlijk en samen) hebben de nodige deskundigheid, ook al dient deze kennis eventueel op de doelgroep afgestemd te worden. Migrantenorganisaties of organisaties die de belangen van migranten behartigen kunnen niet alleen fungeren als 'mentoren' maar ook waardevolle input bieden bij de ontwikkeling van curricula voor taal en sociale oriëntatie. Zo kan ervoor gezorgd worden dat de verstrekte informatie zo relevant mogelijk is.

Welk opzet kan gebruikt worden om kennis van fundamentele rechten op te nemen als deel van taalonderwijs en culturele oriëntatie?

In taalonderwijs kan kennis van fundamentele rechten opgenomen worden in **aspecten van het dagelijkse leven waar verschillende vormen van discriminatie en xenofobie het meest voorkomen**. Hierbij dient men rekening te houden met de complexiteit en het taalniveau. Deze situaties kunnen op de volgende manieren benaderd worden:

1. door het leren van relevante woordenschat door middel van het werken met geschreven teksten als voorbeelden van (niet-) discriminatie (bijvoorbeeld het lezen van advertenties voor huisvesting of het opstellen van een sollicitatiebrief);
2. door bestaande informatiebronnen te gebruiken in de les (online, gedrukt, factsheets enz.). Door deze in de les te bekijken kan worden verzekerd dat nieuwkomers de beschikbare informatie op de juiste wijze begrijpen en wordt kennis van de bestaande online hulpmiddelen vergroot;
3. door interactieve oefeningen om situaties uit het echte leven waarin discriminatie kan voorkomen na te bootsen. Dialogen, groepsdiscussies, en simulaties met meerdere personen kunnen benut worden om verschillende perspectieven in alledaagse situaties te ervaren;

4. door tijdens de taal cursus lezingen van experts op het gebied van fundamentele rechten aan te bieden. Dit kan eveneens plaatsvinden tijdens een uitstap om niet alleen informatie te geven, maar eveneens om nieuwkomers bekend te maken met instellingen en organisaties in de ontvangende samenleving.

Activiteiten rond culturele oriëntatie georganiseerd door verschillende actoren in de samenleving, kunnen gericht zijn op het vergroten van wederzijds respect en tolerantie wanneer een methodologie gebruikt wordt die vertegenwoordigers uit diverse maatschappelijke groepen erbij betreft. Evenementen kunnen lezingen, levensverhalen en interactieve oefeningen combineren om te zorgen voor de uitwisseling van zowel formele kennis als diepgaande kennis en persoonlijke ervaringen. Voor taalonderwijs en culturele oriëntatie, is het belangrijk om de interactie tussen nieuwkomers en de ontvangende samenleving aan te moedigen. De verschillende formats die hierboven genoemd worden, kunnen dit significant bevorderen.

Welke voorbereidingen en voorzorgsmaatregelen zijn belangrijk voor het opnemen van tolerantie en wederzijds respect in taalonderwijs en sessies culturele oriëntatie?

Hieronder volgen enkele elementen die belangrijk zijn als voorbereiding op het introduceren van tolerantie en wederzijds respect in taalonderwijs en culturele oriëntatie. Dit is met name belangrijk in landen waar integratiemodellen nog in ontwikkeling zijn of waar kennis van fundamentele rechten enkel beperkt is tot basisinformatie aangeboden tijdens sociale oriëntatiecursussen. Deze voorbereidende elementen hebben als doel om een systeem te creëren dat bepaalde groepen niet privilegieert en alle partijen van de nodige ondersteuning voorziet.

1. Het materiaal gebruikt voor het opnemen van kennis van fundamentele rechten in taalonderwijs dient op een gecentraliseerde of semi-gecentraliseerde wijze te worden ontwikkeld om te verzekeren dat de in de klas gepresenteerde oefeningen en informatie in overeenstemming zijn met zowel het integratiebeleid als het juridische kader.
2. Vertegenwoordigers van de doelgroep dienen in het ontwikkelingsproces betrokken te worden om hun ervaringen te gebruiken en de inhoud aan te passen aan de (huidige) noden van nieuwkomers en de ontvangende samenleving.

3. Taaldocenten dienen een omvattende training te krijgen over onderwijs in fundamentele rechten die hen in staat stelt om interactieve oefeningen over gevoelige kwesties zoals racisme, xenofobie en discriminatie te geven. De training dient docenten ertoe aan te zetten duidelijke doelstellingen te formuleren, en tegelijkertijd ook zorgen voor ondersteuning en monitoring bij het toepassen hiervan in de praktijk van de taallessen. De leerkrachten moeten zich veilig en zelfverzekerd voelen om meer uitgebreide en diepgaande informatie over wederzijds respect en tolerantie te delen.
4. Bij de ontwikkeling van bovengenoemde interactieve oefeningen of bij het opzetten van excursies en uitwisseling van ervaringen, dient rekening gehouden te worden met elementen die meegemaakte trauma's kunnen oprakelen. Experts op gebied van diversiteit en multiculturele communicatie kunnen om dit te vermijden samen met experts op het vlak van fundamentele rechten betrokken worden in de ontwikkeling van taalleerplannen en culturele oriëntatie initiatieven.

Actoren dienen ervoor te zorgen dat het tweerichtingsproces dat integratie is, ook echt zo vertegenwoordigd is met betrekking tot kennis van fundamentele rechten, wederzijds respect en tolerantie. Culturele activiteiten van maatschappelijke organisaties hebben bewezen succesvol te zijn in het geven een stem aan nieuwkomers om hun verhaal te vertellen aan leden van de ontvangende samenleving. Dit maakt een uitwisseling van ervaringen en gesprekken over de bestaande uitdagingen, noodzakelijke veranderingen en mogelijke betrokkenheid van de ontvangende samenleving mogelijk.

HOOFDSTUK 5: ONDERWIJS VAN TOLERANTIE EN WEDERZIJDIG RESPECT IN HET WERKEN MET EN HET BEREIKEN (*OUTREACH*) VAN NIET-STAATSBURGERS DOOR INSTELLINGEN

Smaranda Witec

Dit hoofdstuk handelt over de manier waarop Lidstaten tolerantie en wederzijds respect in taalonderwijs en sociale oriëntatie omarmd hebben. Het borduurt voort op de rapporten waarin maatschappelijke oriëntatie in kaart is gebracht, de analytische rapporten en de brede verzameling van goede praktijken die in het kader van het RACCOMBAT-project zijn verzameld zijn. Na een kritische analyse van deze rapporten wordt advies geformuleerd ter begeleiding van instellingen en ngo-dienstverleners over het opnemen van fundamentele rechten, tolerantie en wederzijds respect in elke fase en in elke vorm van taalonderwijs, sociale oriëntatie en het bereiken (*outreach*) van niet-staatsburgers.

Het doel is om de volgende vragen te beantwoorden. Ten eerste, waarom dient kennis van fundamentele rechten opgenomen te worden als onderdeel van het werk met en bereiken van niet-staatsburgers? Ten tweede, waar dient onderwijs gericht op tolerantie en wederzijds respect in het werk met en bereiken van niet-staatsburgers te worden opgenomen? En ten slotte, welke methoden kunnen instellingen gebruiken om kennis van fundamentele rechten op te nemen in het werk met en bereiken van niet-staatsburgers?

Waarom dient kennis van fundamentele rechten opgenomen te worden als onderdeel van werk met en bereiken van niet-staatsburgers?

Mensenrechtenonderwijs is belangrijk als onderdeel van de opvang van asielzoekers door de asielautoriteiten en in het werk met en bereiken van niet-staatsburgers door juridische dienstverlenings-, rechtshandavings- en andere autoriteiten. Dit is essentieel voor een cultuur van mensenrechten en een samenleving die waardigheid, inclusie en gelijkheid omarmt. Mensenrechteneducatie draagt bij tot sociale cohesie, voorkoming van

onwettig gedrag, buurtpolitiewerk, migratiemanagement, democratie, conflictpreventie en begrip van diversiteit. Het is een middel om een samenleving te ontwikkelen waar mensenrechten van eenieder worden geëerbiedigd, beschermd en toegepast. Het voorzien in onderwijs gericht op mensenrechten en tolerantie helpt Staten hun verplichtingen die uit de internationale mensenrechtenverdragen voortvloeien te vervullen en is essentieel voor het genot van alle andere rechten.

Zoals reeds vermeld in het analytische RACCOMBAT-verslag over de situatie in Bulgarije, is de succesvolle bestrijding van racisme en xenofobie tegen buitenlanders niet alleen afhankelijk van strategieën en maatregelen op het gebied van onderwijs, participatie en bewustmaking, maar, nog belangrijker, van de invoering van sociale oriëntatie als onderdeel van het reguliere werk van overheidsinstellingen en ngo's. Dit houdt een uitgebreide voorstelling van de belangrijke aspecten in, wat verder gaat dan oppervlakkige sociale oriëntatie voor asielzoekers, begunstigden van internationale bescherming, en andere legaal verblijvende buitenlandse onderdanen.

Een holistische benadering van immigratie en asiel, met langetermijnplanning met betrekking tot integratie, is van essentieel belang. Een strategisch plan moet worden ontworpen en uitgevoerd door ngo's, particuliere en publieke organisaties op basis van hun deskundigheid en capaciteit.

Overeenkomsten en protocollen tussen de bevoegde autoriteiten en een netwerk van opgeleide specialisten vergroten de kans dat projecten voldoende fondsen zullen hebben om dergelijke ondersteuning aan de begunstigden te blijven bieden.⁶

Waar kan onderwijs gericht op tolerantie en wederzijds respect in het werk met en bereiken van niet-staatsburgers worden opgenomen?

Er is een hogere mate van betrokkenheid nodig in de uitvoering van de systematische en omvangrijke programma's voor onderwijs gericht op mensenrechten en tolerantie in alle onderwijssectoren - formeel, informeel en niet-formeel. Terwijl Staten de hoofdverantwoordelijkheid hebben om in dit onderwijs te voorzien en het aan te bieden, kunnen andere actoren in de samenleving, zoals onderwijsinstellingen, media, opvangcentra, lokale politie,

⁶ S. Witec, *Report on the Analysis of the Social Integration and the Romanian Language Programmes Aimed at the Foreign Citizens Residing on the Romanian Territory*, RACCOMBAT, 2018, <http://raccombat-project.eu/documents-and-publications>.

vertegenwoordigers van de rechterlijke macht, lokale gemeenschappen, maatschappelijk middenveld, mensenrechtenactivisten en de particuliere sector, een belangrijke rol spelen bij de promotie en het aanbod van onderwijs over mensenrechten, tolerantie en wederzijds respect.

In veel Europese Lidstaten zijn de actuele handboeken rond migratie gericht op medewerkers van de gemeente die verantwoordelijk zijn voor de integratie van nieuwkomers en andere vertegenwoordigers van instellingen en ngo's. Vaak bieden ze geen gestructureerd trainingsmateriaal aangaande de fundamentele rechten en plichten van niet-staatsburgers, gebaseerd op de grondbeginselen van de Grondwet, de waarden van de samenleving en bestaande wetgeving.⁷

Structurele inclusie van de onderzoeksthema's van RACCOMBAT in de cursus sociale oriëntatie is noodzakelijk, aangezien onderwerpen vaak overschaduwd worden door meer praktische (en soms meer dringende) onderwerpen. Het is eveneens nuttig voor docenten om op de hoogte te zijn van eventuele doorverwijsmogelijkheden naar organisaties die begunstigden kunnen helpen in deze zaken.⁸

Welk opzet kan gebruikt worden om kennis van fundamentele rechten op te nemen in het werk met en bereiken van niet-staatsburgers?

Alle bronnen, activiteiten, initiatieven, trainingen en diensten waarin de voornaamste actoren in het integratiedomein voorzien, helpen bij de bewustmaking van de betrokkenen over racisme en xenofobie. Ze worden ondersteund door de verstrekking van extra kennis, vaardigheden en ervaring. Verschillende manieren om kennis van fundamentele rechten te delen worden hier genoemd, evenals meer informatie over de benaderingsmethode, educatieve pakketten, interactieve leermethoden, instructies over het werken met niet-staatsburgers, doorlopende ondersteuning en verwijzingen naar andere vormen van scholing.

Bereiken (*outreach*) van niet-staatsburgers is een werkvorm die plaatsvindt in de nabijheid van de doelgroep. Het is een methode die het bestaande werk met niet-staatsburgers vanuit een centrum of project

⁷ M. Ilcheva & A. Kaneva, *Analysing social orientation: the case of Bulgaria*, RACCOMBAT, 2018, <http://raccombat-project.eu/documents-and-publications>.

⁸ S. Van de Pol & D. Vanheule, *Maatschappelijke oriëntatie in België: Analytisch rapport*, RACCOMBAT 2018, <http://raccombat-project.eu/documents-and-publications>.

ondersteunt en aanvult om zo verdere verspreiding van kennis over fundamentele rechten te bevorderen. De *outreach*-methode wordt voornamelijk gebruikt om niet-staatsburgers over lokale diensten te informeren en hen aan te moedigen deze te gebruiken. Het vindt plaats wanneer werknemers van een centrum de straat op gaan. *Outreach* kan plaatsvinden wanneer door middel van overleg getracht wordt om lacunes in de dienstverlening gericht op niet-staatsburgers te identificeren. Naast direct werk op straat kan er eveneens gebruik gemaakt worden van folders, brochures, lezingen en groepsgesprekken, opendeurdagen, audio- en videomateriaal in verschillende talen enz. om zo de kennis van fundamentele rechten te verbeteren. Bovendien kunnen informatiesessies over mensenrechten en tolerantie, die de andere educatieve en recreatieve activiteiten aanvullen, mensen van verschillende nationaliteit en etnische achtergrond samenbrengen. Het kan eveneens het bewustzijn van belangrijke onderwerpen als discriminatie, misbruik, genderongelijkheid en stereotypen, enz. vergroten en tegemoetkomen aan de nood om asielzoekers ondergebracht in centra over hun rechten en plichten in het ontvangende land te informeren en tolerantie binnen de vluchtelingengemeenschap te vergroten.

Kennis van fundamentele rechten kan eveneens toegevoegd worden aan **educatieve pakketten**. Bij de ontwikkeling van curricula of kaders voor het samenstellen van boeken voor volwassenen en kinderen, specifieke handboeken voor taaldocenten of studenten en materiaal voor de beoordeling van de competenties van begunstigen, kan gebruik gemaakt worden van voorbeelden van kennis over fundamentele rechten, tolerantie en wederzijds respect. Zelfs wanneer de focus op taal ligt, kan het belang van deze begrippen worden benadrukt. Aan gidsen 'culturele accommodatie', zoals voorgesteld in Roemenië, kan ook worden gedacht.⁹ Netwerken van interculturele bemiddelaars, vrijwilligers, evenals anderen die diensten aanbieden aan de doelgroep kunnen betrokken worden bij het opstellen van dit materiaal. Het wordt aanbevolen om hierbij ook aandacht te hebben voor het betrekken van de ontvangende samenleving, om zo contact te bevorderen met de lokale bevolking in een open en ongedwongen sfeer. Dit stimuleert discussies over respect, tolerantie, fundamentele rechten en vrijheden. De deelname van de ontvangende samenleving zou het integratieproces verbeteren en versnellen. Door al deze initiatieven wordt het

⁹ S. Witec, *Report on the Analysis of the Social Integration and the Romanian Language Programmes Aimed at the Foreign Citizens Residing on the Romanian Territory*, RACCOMBAT, 2018, <http://raccombat-project.eu/documents-and-publications>.

integratieproces van niet staatsburgers geleidelijk versterkt en worden discriminatie, xenofobie en sociale uitsluiting bestreden.¹⁰

De gebruikte methodologie om niet-staatsburgers te bereiken kan ook bijdragen tot het bevorderen van kennis over fundamentele rechten. In de opleidingsprogramma's kunnen **interactieve leermethoden** gebruikt worden met een breed scala aan gedrukt, audio- en videomateriaal. In een cursus socioculturele oriëntatie kan de ontwikkeling van de capaciteiten die nodig zijn om aan basisbehoeften te voldoen en dagelijkse uitdagingen te overwinnen gestimuleerd worden door praktische ervaringen. Voorbeelden van interactieve leermethoden zijn discussies, groepswork, rollen- en simulatiespellen enz. Hierbij wordt rekening gehouden met aspecten van culturele diversiteit, geletterdheid, opleidingsniveau, bijzondere behoeften van de doelgroep, aangepast aan het algemene profiel van de deelnemers. Zij pakken kwesties per fase in het integratieproces aan en vertrekken uit de programma's voor sociale oriëntatie waarin de ontvangende samenleving ook een rol kan spelen. Deelnemers leren over de cultuur, waarden en openbare diensten door interactie met dienstverleners en leden van de ontvangende samenleving in verschillende contexten (scholen, gebedsplaatsen, gemeenschapscentra, openbare instellingen enz.) en deelname aan vrijwilligers- en mentorprogramma's. De kerndoelen zijn de ontwikkeling van mondelinge en schriftelijke basisvaardigheden, bekendheid met de belangrijkste culturele elementen van de ontvangende samenleving, inclusie in onderwijs, aandacht voor sociale verantwoordelijkheid en duurzaamheid, actieve betrokkenheid bij de samenleving en vrije uitoefening van de fundamentele vrijheden. In dit verband is het absoluut noodzakelijk om rekening te houden met de specifieke context waarin de activiteiten worden uitgevoerd en met het psychologische en educatieve profiel van de deelnemers. Het ontwerp van het curriculum binnen dit communicatieve en functionele paradigma, behelst een nieuwe rol voor de docent die zal aansporen en motiveren om te leren. De docent wordt een effectieve manager van het leerproces, een bron van informatie, een motiverende factor, en diagnosticus. Ook moet de docent het vertrouwen van de studenten in hun eigen capaciteiten versterken door te zorgen voor een positieve leeromgeving. Hierbij is het belangrijk om prestaties voortdurend te waarderen en zich niet te blind te staren op eventuele beperkingen in het leerproces. Om de aanbevolen leerdoelen te behalen is het nodig om leermethoden te variëren en interactieve activiteiten te creëren op basis van samenwerking (de audio-linguale methode, vertellen aan de hand van afbeeldingen, leren door te doen en ontdekken, brainstormen, enz.). De

¹⁰ D. Kontorizou, *Analytical Report Social Orientation in Greece*, RACCOMBAT, 2018, <http://raccombat-project.eu/documents-and-publications>.

beoordeling van het leerproces moet rekening houden met de bijzonderheden van elke deelnemer.¹¹

In het trainen van medewerkers van openbare instellingen en ngo's is het belangrijk om zorgvuldige **instructies voor het werken met niet-staatsburgers** aan te bieden. Algemene onderwijsmethoden voor sociale oriëntatie zouden naast klassikaal lesgeven ook praktische activiteiten, interactieve gesprekken en andere onderwijsmethodes moeten omvatten, geschikt voor volwassenenonderwijs. Bovendien is er voldoende ondersteuning en informatie nodig over mensenrechten in het algemeen, wetgeving omtrent bescherming tegen geweld, slachtofferhulp, hoe deelnemers juist door te verwijzen, en het opzetten van culturele, educatieve en professionele studiebezoeken.

Daarbij worden deelnemers van de cursus soms niet behandeld als begunstigen van mensenrechten, die recht hebben op bescherming door de Staat in geval van mensenrechtenschendingen, maar juist als potentiële overtreders van mensenrechten en andere wetten.¹² Dit betekent dat het lesmateriaal vaak gericht is op het voorkomen van de schending van maatschappelijke regels door de doelgroep. Het is nuttig om een meer duidelijke definitie van maatschappelijke waarden te geven in verhouding tot wet- en regelgeving en tot gewenst maatschappelijk gedrag. Docenten en andere personen die met de doelgroep in contact komen moeten relevante informatie over mensenrechten ontvangen. Snelle oriëntatie en het delen van belangrijke informatie in de moedertaal van de doelgroep is hier van belang. Ondersteuning bij het aanmelden bij lokale taalcursussen en coaching op de arbeidsmarkt om onderkwalificatie tegen te gaan zijn de eerste belangrijke stappen op basis van individuele behoeften. Gebeurtenissen die verband houden met racisme, xenofobie en discriminatie doen zich in verschillende vormen voor, maar meestal in de wijze waarop mensen samenleven. Respectvolle interactie tussen taaldocenten, administratieve medewerkers en de doelgroep zijn een sterk signaal tegen racisme en xenofobie. Dit vereist de **juiste instructies voor het werken met niet-staatsburgers**. Het feit dat taallessen door vrijwilligers gegeven kunnen worden en kunnen aangevuld worden met vrijetijdsbesteding en coaching, laat de doelgroep zien dat ze gesteund worden en de ontvangende samenleving om hen geeft. De lessen trekken zo mensen uit de doelgroep aan die nieuwsgierig zijn en open staan voor deelname in de ontvangende maatschappij. Structurele betrokkenheid

¹¹ *Ibid.*

¹² I. Meier, Analysis of Social Orientation Programmes – Austria, RACCOMBAT, 2018, <http://raccombat-project.eu/documents-and-publications>.

van rechtshandhavingdiensten in de cursussen kan ook van belang zijn om racisme en xenofobie tegen te gaan.¹³

Doorlopende ondersteuning, in verschillende vormen, is ook nuttig bij de verspreiding van kennis over fundamentele rechten. De ondersteuning van sociale werkers en mentoren zorgt voor een geïndividualiseerd traject waar naast praktische hulp in alledaagse situaties ook informatie over alledaagse normen gegeven wordt. Deze diensten zijn essentieel voor de sociale oriëntatie van personen die internationale bescherming genieten en fungeren als bron van informatie, assistentie en bemiddeling. Logischerwijs hoeft niet iedereen toegang te hebben tot een dergelijk programma en is vastgesteld dat zij die het meest kwetsbaar zijn en een groter risico op discriminatie lopen, de hulp van maatschappelijk werkers en sociale mentoren vragen (en nodig hebben).¹⁴ Een eerste manier waarop racisme en xenofobie kunnen worden tegengegaan in onthaalcentra bestaat in de beschikbaarheid van bijstand in gevallen wanneer discriminatie zich heeft voorgedaan.¹⁵

Naast persoonlijke hulp kan digitale hulp ook nuttig zijn. De ontwikkeling van een ondersteunende app kan worden gebruikt als steun op de lange termijn na de voltooiing van een traject. Een gratis beschikbare app kan ontwikkeld worden voor nieuwkomers (ook voor nationale nieuwkomers en andere inwoners). De invoering van een dergelijke app in grotere steden heeft het potentieel om de participatie en de onafhankelijkheid van niet-staatsburgers op lange termijn op duurzame wijze te ondersteunen. Het kan mensen naar diensten verwijzen die zij rechtstreeks kunnen contacteren. Een goed gedocumenteerd voorbeeld is te vinden in Antwerpen. Verdere informatie hierover is toegevoegd als bijlage van dit rapport.

Tot slot kan het **verwijzen naar andere vormen van scholing** ook bijdragen tot het verwerven van kennis rond mensenrechten, tolerantie en wederzijds respect. Op praktisch vlak kunnen er verbanden nagestreefd worden met het primaire en secundaire onderwijs. Modules rond tolerantie kunnen geïntroduceerd worden om concepten als gelijke rechten aan leerlingen te verduidelijken, los van hun afkomst. Om nultolerantie van racisme en xenofobie te promoten en leerlingen hiertegen te wapenen dient onderwijsmateriaal, dat is aangepast aan de leeftijd en het opleidingsniveau van de leerlingen, daar aandacht aan te besteden. Aanvullend beeldmateriaal kan hierbij ondersteuning bieden.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ A. Lāce & R.F. Geks, *Analysing social orientation: the case of Latvia*, RACCOMBAT, 2018, <http://raccombat-project.eu/documents-and-publications>.

¹⁵ K. Žibas, *Mapping of social orientation: the case of Lithuania*, RACCOMBAT, 2018, <http://raccombat-project.eu/documents-and-publications>.

Tot slot zou, binnen het juridische en institutionele kader, tolerantie in sociale oriëntatie als een specifieke prioriteit moeten worden geformuleerd voor de interinstitutionele organen die het proces van migratie en integratie managen, met specifieke bevoegdheden en verplichtingen voor alle betrokkenen.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN: HET BELANG VAN FUNDAMENTELE RECHTEN IN SOCIALE ORIËNTATIE OP BELEIDSNIVEAU AANKAARTEN

Deze richtlijnen hebben bekeken hoe kennis van fundamentele rechten op verschillende manieren opgenomen kan worden in taalonderwijs en sociale oriëntatie van asielzoekers, vluchtelingen en migranten. Verschillende uitdagingen in de EU-lidstaten zijn geschetst in een veranderende sociopolitieke context. Hieronder zijn enkele conclusies te lezen, evenals een reeks aanbevelingen voor professionals in het veld en beleidsmakers.

De Lidstaten worden geconfronteerd met een algemene vraag of **uitvoering van integratiebeleid bij de Staat dient te liggen, of bepaalde activiteiten door andere (vaak ngo) dienstverleners opgenomen kunnen worden, dan wel in ngo-ontwikkelde modellen kunnen voorbestaan**. Die laatste zijn vaak opgezet in tijden van crisis wanneer er onvoldoende ontvangst- en opvangcapaciteit was vanuit de Staat. Staatsmodellen hebben het voordeel van (doorgaans) duurzame financiering, overheidssteun en brede toegang tot de doelgroep op basis van de wetgeving. Ngo-modellen, daarentegen, hebben vaak meer flexibiliteit, een scherper begrip van de alledaagse problemen van de doelgroep en groter bewustzijn van de internationale context. Rekening houdend met mogelijke instabiliteit van de overheid, politieke veranderingen en overlappingsen en lacunes in het integratiedomein, dient er een balans gevonden te worden tussen beide modellen om bestaande voordelen te versterken en nadelen te verhelpen. Terwijl ngo's op het gebied van sociale en juridische oriëntatie verschillende functies kunnen bekleden, dienen juridische en beleidsgerelateerde verantwoordelijkheden bij de Staat te blijven. Op verschillende vlakken kunnen echter inspanningen gedaan worden om een goede balans van deskundigheid en functies te waarborgen in het domein van integratie:

- het wetgevende kader en beleidsrichtlijnen voor de integratie van niet-staatsburgers dienen in samenspraak met overheidsinstellingen en andere betrokkenen zoals ngo's ontwikkeld te worden;
- aan organisaties die sociale oriëntatie en taalonderwijs aanbieden wordt aangeraden om eveneens bevoegdheid te verwerven om de doelgroep te informeren over zaken aangaande fundamentele rechten;

- het wordt aangeraden om de rechten en plichten van verschillende belanghebbenden in integratie en sociale oriëntatie te reguleren door een coördinatiemechanisme;
- gezamenlijke integratieplannen en curricula moeten worden gebruikt om verschillende institutionele en ngo-inspanningen te stroomlijnen, vooral in het geval van periodieke aanbestedingen die kunnen leiden tot verschillende uitvoerders met mogelijks uiteenlopende inspanningen;
- eveneens wordt aanbevolen om een systeem van verwijzingen op te zetten tussen cursusverstrekkers en gespecialiseerde centra voor verdere ondersteuning;
- op lange termijn moeten evaluaties worden uitgevoerd om economische en sociale voor- en nadelen van eventuele outsourcing van integratieactiviteiten aan ngo's of andere actoren, dan wel het behoud binnen een statelijke structuur te analyseren.

Op het gebied van verspreiding van kennis over fundamentele rechten als cruciaal onderdeel van crisisrespons, kan een aantal aanbevelingen worden gedaan. Bij de behandeling van crisis zijn er onvermijdelijk andere prioriteiten en basisbehoeften die de aandacht krijgen. Dit betekent dat nieuwkomers elementaire informatie over hun rechten missen. Omdat dit mogelijks over een zeer lange periode gaat, kan dit leiden tot grote desoriëntatie, het ontbreken van integratie en zelfs gettovorming. Om met dit fenomeen op een realistische wijze om te gaan, moeten fundamentele rechten, tolerantie en wederzijds respect worden opgenomen in de middellange responsstrategie. Idealiter moeten zij tijdens de allereerste stadia van het integratieproces aan bod komen zodat aan nieuwkomers een algemeen begrip van de socioculturele context waarin zij zich bevinden wordt aangeboden. Dit kan worden bereikt door het verspreiden van een informatieve folder tijdens de registratie bij de asiendienst of bevoegde autoriteiten, of tijdens de opvang- en registratieprocedures in kampen of in verblijfsprogramma's en -regelingen. Daarnaast zou in een oriënterend gesprek in de aankomstfase de belangrijkste informatie over basisrechten (zoals gezondheidszorg), juridische kwesties (zoals asielrecht), accommodatie, enz. kunnen worden besproken. Een ander instrument om het bindende karakter van fundamentele rechten te benadrukken is de opname de fundamentele rechtendimensie in algemene richtlijnen en voorschriften op vlak van plaatsing en accommodatie. In dit stadium kunnen informatieve gesprekken worden gevoerd met meer gedetailleerde informatie over (taal)onderwijs, integratie op de arbeidsmarkt, discriminatie en racisme, democratie en mensenrechten, enz. Een driedelige aanpak kan als richtlijn gelden. Een inleiding tot fundamentele rechten door middel van folders met

eenvoudige illustraties in de eigen taal van nieuwkomers, wordt gevolgd door een aangepaste, gepersonaliseerde discussie ondersteund door maatschappelijk werkers, juristen van ngo's of vertegenwoordigers van de autoriteiten en afgesloten met de presentatie van het belang en de praktische toepasbaarheid van fundamentele rechten door middel van *casestudies*, rollenspellen en simulatieoefeningen.

Ook in reeds meer ontwikkelde integratiesystemen kan veel bereikt worden wanneer onderwijs van fundamentele rechten structureel opgenomen wordt. Hierboven is geïllustreerd hoe integratie een veelzijdig proces is dat de samenleving als geheel omvat. Fundamentele rechten en vrijheden gaan ook alle leden van de samenleving aan en vereisen een interessante evenwichtsoefening. Tot nu toe worden fundamentele rechten en vrijheden, als ze al zijn opgenomen in integratietrajecten, vaak vluchtig vermeld. Structurele en pragmatische insluiting is echter noodzakelijk. Zelfs wanneer praktische zaken worden besproken, kunnen tolerantie, respect en vrijheid worden meegenomen. Sleutel is het verstrekken *juiste* informatie *steeds* wanneer dit mogelijk is. Uitdagingen liggen in het mogelijke gebrek aan (technische) kennis van docenten. Cruciaal zijn degelijke onderwijsinstructies en het verhogen van het algemeen bewustzijn van het belang van fundamentele rechten en vrijheden onder docenten. Dit belang overbrengen kan wegens beperkte taalvaardigheden van nieuwkomers ingewikkeld zijn. Een laatste uitdaging ligt in het feit dat leerkrachten regelmatig foutieve percepties en ideeën zullen tegenkomen over fundamentele rechten en vrijheden. Deze rechten en ook onderwerpen als racisme en discriminatie hebben verdere verduidelijking nodig onder nieuwkomers (en andere burgers). Zowel in taalonderwijs als sociale oriëntatie kunnen deze thema's worden behandeld. Ook tijdens presentaties door gastsprekers, coachinggesprekken, excursies en (loopbaan)begeleiding kunnen inspanningen worden gedaan om mensenrechtenonderwijs structureel op te nemen.

De betrekking van tolerantie en wederzijds respect in taalonderwijs en culturele oriëntatie kan leiden tot de creatie van een alomvattende, graduele en toegankelijke training. Dit heeft als belangrijkste voordelen het langetermijneffect van versterking van nieuwkomers (*empowerment*) en versterking van het tweezijdige karakter van het integratieproces. Dit vereist een gecentraliseerde aanpak van de ontwikkeling van gedetailleerde taalonderwijscurricula of lesplannen die kunnen worden geïntegreerd in verschillende onderwijsmethodieken. Om kennis op een versterkende en niet marginaliserende manier over te brengen is tevens een zorgvuldige voorbereiding van docenten, mentoren binnen migrantengemeenschappen en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties cruciaal.

Betrokkenheid van migranten in de ontwikkeling van deze curricula is aanbevolen, bijvoorbeeld om bepaalde vormen van discriminatie onder de aandacht te brengen. Bovendien zal het online ter beschikking stellen van uniforme, duidelijke en gemakkelijk toegankelijke informatie de inspanningen van culturele oriëntatie zowel voor als na aankomst vereenvoudigen. Tot slot zijn taallessen en evenementen gericht op culturele oriëntatie momenten om ervaringen uit te wisselen en op die manier een veelzijdig beeld te schetsen van de werking van de ontvangende samenleving.

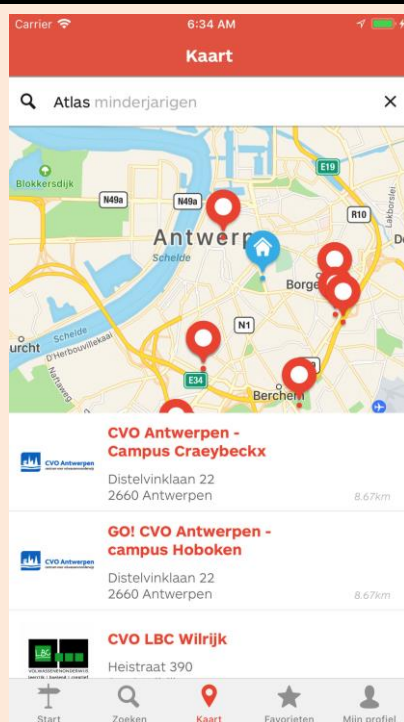
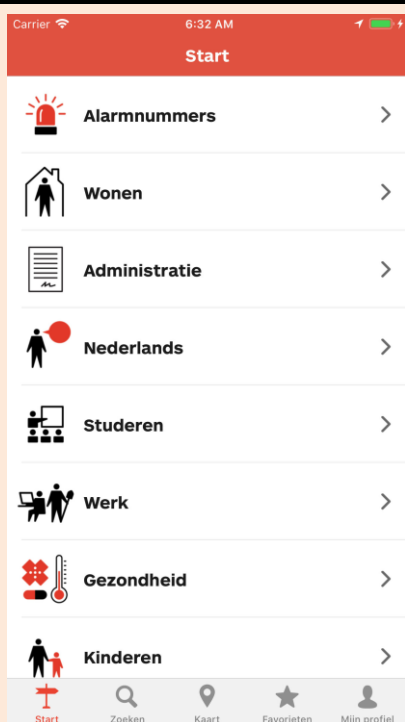
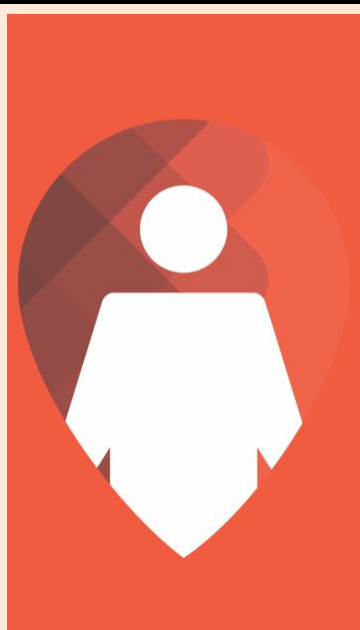
De opname van tolerantie en wederzijds respect in het kader van het dagelijkse werk met en het bereiken (*outreach*) van niet-staatsburgers wordt tot slot aangeraden. *Outreach* vindt plaats in de nabijheid van niet-staatsburgers, ondersteunt en vult het werk in instellingen of binnen projecten waarin kennis van fundamentele rechten bevorderd wordt, aan. De methode wordt voornamelijk gebruikt om niet-staatsburgers op de hoogte te brengen van lokaal bestaande diensten en gebruik ervan aan te moedigen. Het is daarnaast ook mogelijk om door middel van consultaties bestaande lacunes in diensten te identificeren en aan te pakken. Kennis van fundamentele rechten kan verspreid worden door op pad te gaan, door folders en brochures, lezingen en groeps gesprekken, opendeurdagen en audio- en videomateriaal in verschillende talen. Ook de organisatie van sessies over mensenrechten waarin tolerantie wordt gepromoot, in combinatie met andere educatieve en recreatieve activiteiten, kan mensen van verschillende nationaliteiten en etnische achtergrond samenbrengen. Dit kan ook bevorderlijk zijn voor het bewustzijn over belangrijke onderwerpen als discriminatie, misbruik, genderongelijkheid en stereotypen, enz. Het komt ook tegemoet aan de dringende noodzaak om asielzoekers in de centra te informeren over hun rechten en plichten in het gastland en tolerantie te vergroten binnen de vluchtelingengemeenschap.

GOEDE PRAKTIJKEN

“Welkom in Antwerpen” app (België)

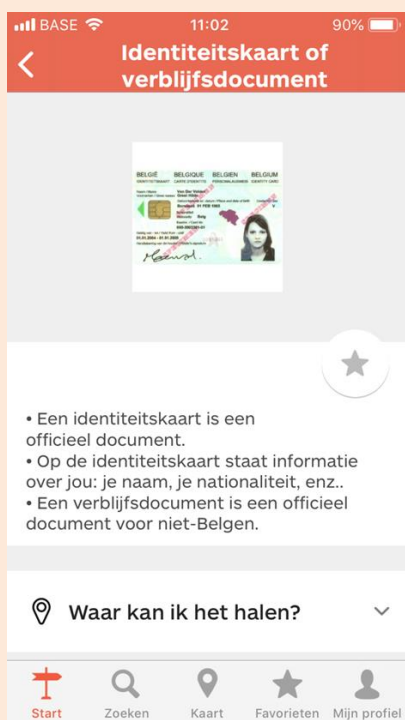

Implementatieniveau	Lokaal
Namen van implementerende instellingen Partners/Ondersteunende organisaties	Atlas Antwerpen – een centrum voor inburgering en integratie dat informatie en ondersteuning biedt aan organisaties en anderstalige nieuwkomers Stad Antwerpen Digipolis Antwerpen – een organisatie die beleidsmakers in Antwerpen (en Gent) ondersteunt op vlak van ICT
Achterliggende idee, startpunt	<ul style="list-style-type: none"> - Het tegengaan van de digitale kloof bij anderstalige nieuwkomers, laagopgeleide personen of mensen zonder digitale vaardigheden. Zij hebben het vaak nodig om organisaties en diensten te contacteren (online en offline) wanneer zij aankomen. Toegang is vaak moeilijk (geen computer, beperkte taalvaardigheid enz.); - Alternatief bieden voor een statisch document op papier met alle nuttige adressen.
Objectieven	<ul style="list-style-type: none"> - Informatie op maat aanbieden; - Bijgewerkte informatie aanbieden; - Digitale kloof verkleinen (digitale tool op maat van de doelgroep).
Beschrijving van de goede praktijk	<p>Mobiele applicatie 'Welkom in Antwerpen':</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nederlandstalige app voor smartphone en tablet; - Geeft alle nuttige adressen weer van organisaties en diensten die nuttig zijn voor de anderstalige nieuwkomer in Antwerpen, gebaseerd op het adres van de gebruiker of de huidige locatie. Dit wordt opgeslagen op de telefoon, niet op een server; - Laat organisaties zien met een adres en een kaart waarop het eigen adres en de huidige locatie te zien zijn. Men kan favorieten aanduiden. Deze lijst wordt opgeslagen op de telefoon en is ook offline beschikbaar. Het is mogelijk om te klikken op 'plan mijn route' om te zien hoe men daar komt;

(App Store & Google Play)

- Geeft informatie en afbeeldingen van zaken die mensen moeten meenemen, van ID-kaarten, rijbewijzen en belastingpapieren tot afbeeldingen van zwemgerief en een 2 euro munt om gebruik te maken van het kluisje in het lokale zwembad;

- Verschillende titels in de app leiden gebruikers naar gedetailleerde informatie: alarmnummers, wonen, administratie, Nederlands, studeren, werk, gezondheid,

	<p>kinderen, vrije tijd, transport en documenten;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informatie wordt getoond op een eenvormige en simpele manier die lijkt op veelgebruikte apps zoals WhatsApp en Facebook, in de kleuren van de stad Antwerpen; de taal is eveneens simpel en eenvoudig; - Auditieve ondersteuning is aanwezig die gebruikers de correcte uitspraak van woorden laat horen en een extra mogelijkheid biedt om Nederlands te oefenen; - Visuele ondersteuning is aanwezig – afbeeldingen en documenten om mee te brengen, makkelijk te begrijpen logo's om de bekendheid van organisaties te vergroten.
Gemanaged/gestuurd door	Overheid, Atlas Antwerpen en de Stad Antwerpen.
Tijdspanne (start/einde/lopend)	<p>Opstart projectgroep en gunningsprocedure: september 2016;</p> <p>Einde: maart 2018 definitieve landing van de app na de pilootfase;</p> <p>Lopend.</p>
Op zichzelf staand initiatief of samenhang met andere initiatieven?	Op zichzelf staand maar hangt wel samen met de andere activiteiten van Atlas Antwerpen.
Voornaamste doelgroep (non-migranten, migranten, bepaalde groepen)	Belgen, EU-burgers, derdelanders, asielzoekers en statushouders: anderstalige nieuwkomers in Antwerpen.
Promotie	<p>De app wordt op verschillende manieren bekend gemaakt.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mondelinge reclame lijkt het meest succesvol – in alle inburgeringscursussen (onderwezen in 30 talen) wordt de app gedownload. Men leert deze te gebruiken, men wordt aangemoedigd zijn of haar eigen adres in te voeren om de diensten en organisaties dichtbij huis te vinden; - Folders en posters (in eenvoudig Nederlands) worden ook gebruikt. Deze zijn op verschillende plaatsen in Antwerpen terug te vinden; - Digitale promotie is ook belangrijk om de app te

	<p>promoten. De website van Atlas promoot de app in de Nederlandse taalversie. De werking wordt uitgelegd door middel van screenshots en er is een filmpje te bekijken. Ook op de Facebookpagina van Atlas komt de app voor. Tot slot wordt er op dit moment een film gemaakt in het Engels, Arabisch, Pools en Spaans die in de klas gebruikt kan worden. Deze is (nog) niet online beschikbaar.</p>
Informatie over juridische, praktische en procedurele aspecten van bescherming tegen racisme, haat en discriminatie?	Ja.
Onderwijsmethoden	De app wordt gepromoot en uitgelegd tijdens de inburgeringscursus maar is beschikbaar voor iedereen en gratis te downloaden.
Toegankelijkheid	<p>Gratis en vrij toegankelijk voor iedereen met een smartphone of tablet. Het formaat van de app is 34,4 MB en functioneert op iOS en Android;</p> <p>Verplicht: nee;</p> <p>Onderzoek heeft laten zien dat in elke klas bijna iedereen een smartphone gebruikt. Voor hen die er geen hebben zijn er 80 tablets ter beschikking binnen Atlas.</p>
Budget, financieringsbronnen	<p>40.000 EUR voor de creatie van de app en 5 jaar technische ondersteuning, voorzien door Atlas Antwerpen en de Stad Antwerpen;</p> <p>Na de lancering van de app worden de onderhoudskosten door Atlas op zich genomen. Personeelskosten waren niet voorzien in dit budget.</p>
Bronnen en referenties	<p>www.atlas-antwerpen.be/nl/nieuw-in-antwerpen/app-welkom-in-antwerpen</p> <p>www.digipolis.be</p>

Evaluatie van impact?	De app wordt constant gemonitord en bijgewerkt. Eens per jaar is er een evaluatie binnen de projectgroep en de ontwikkelaars. Het is nooit mogelijk om de persoonlijke informatie van gebruikers te koppelen. Organisaties en diensten die op de app staan worden
-----------------------	---

	ook regelmatig gecontacteerd voor een evaluatie.
Wie van de ontvangende samenleving is hierin betrokken?	Docenten inburgering, diensten en services.
Betrokkenheid	Vrijwillig.
Hoe kunnen racisme en xenofobie door deze activiteit aangepakt worden?	<p>De "Welkom in Antwerpen"-app leidt mensen in de richting van organisaties en diensten die zij zonder eerdere verwijzing kunnen contacteren. Juridische informatie en informatie over discriminatie kunnen bijvoorbeeld op verschillende plekken worden gevonden.</p> <p>De titel 'wonen' biedt bijvoorbeeld informatie over het zoeken naar een huis, verhuizen, gas, water en elektriciteit, afval, tweedehands producten, politie, financiële en juridische informatie. Dit laatste leidt de gebruiker naar het bureau voor juridische bijstand, woonkantoren, de huurdersbond, het gelijkkansencentrum UNIA en de huurbemiddeling van de stad Antwerpen.</p> <p>De titel 'administratie' laat gebruikers kiezen tussen vragen over administratie, stadsloketten, juridische informatie omtrent verblijf en belastingen. Het leidt gebruikers naar het bureau voor juridische bijstand, het terugkeerloket van Fedasil, een vreemdelingenpermanentie in een sociaal centrum en het CAW-adviescentrum migratie.</p> <p>In de toekomst wordt de Ombudspersoon van de stad ook toegevoegd. Hier kan men contact mee opnemen in geval van conflict met de stadsdiensten.</p>
Hoe kan de impact van deze praktijk gemeten worden?	Op dit moment is enkel het aantal downloads zichtbaar voor de ontwikkelaars. In de toekomst zullen er meer uitgebreider gebruikersstatistieken beschikbaar worden en er zal een vragenlijst uitgedeeld worden tijdens de inburgeringscursus om te zien waarvan het meest gebruik gemaakt wordt in de app.
Duurzame elementen	De app wordt op veel momenten in de inburgeringscursus gebruikt. Wanneer informatie opgezocht dient te worden, worden mensen aangemoedigd om de app te gebruiken en informatie die voor hen van belang is op te slaan. Het succes van de app kan toegeschreven worden aan de promotie en het gebruik in de les. Zelfs wanneer mensen in het

	<p>begin sceptisch zijn, realiseren ze zich later hoe handig het kan zijn. De app wordt op verschillende momenten in de 60-uur durende cursus gebruikt en dat blijkt zijn vruchten af te werpen. Naast docenten inburgering zijn er ook andere medewerkers bij Atlas zoals trajectbegeleiders die de nieuwkomers over de app informeren. Inburgeraars worden ook aangemoedigd om anderen over de app te vertellen en het bereik te vergroten.</p>
<p>Overdraagbare elementen</p>	<p>Op dit moment bestaat de app enkel in Antwerpen, maar andere Belgische steden als Mechelen, Brugge en Kortrijk ontwikkelen een eigen versie met eigen ontwikkelaars. Het is echter perfect mogelijk om toekomstige apps te baseren op de "Welkom in Antwerpen" app. Dit zou de kosten kunnen beperken en de digitale ontwikkelaars kunnen hierbij ondersteunen. De wireframes bestaan reeds en dienen enkel 'whitelabelled' te worden. Dit is nog niet gebeurd. Atlas Antwerpen heeft niet als doel om de app te verkopen, maar staat wel open om met anderen hun werk (app en voorbereidend onderzoek) te delen. Naast overdraagbaarheid naar andere steden kan de app ook buiten de doelgroep van anderstalige nieuwkomers gebruikt worden; denk aan gevangenen die op het punt staan om in de samenleving terug te komen en die hun leven buiten de gevangenis dienen op te bouwen.</p> <p>De ontwikkelaars kunnen via het RACCOMBAT-team gecontacteerd worden wanneer er interesse is voor de app.</p>

DISCRI-database (België)

Locaties	Wallonië.
Implementatieniveau	Lokaal/Regionaal.
Namen van implementerende instellingen Partners/Ondersteunende organisaties	DISCRI – de vzw Dispositif de concertation et d’appui aux Centres Régionaux d’Intégration heeft tot doel om technische, logistieke en pedagogische ondersteuning te bieden aan haar leden, de Centres Régionaux d’Intégration (CRI) in Wallonië. Zij staat in voor overleg en uitwisseling van praktijken. Zij bieden een vijfdaagse training aan voor integratieprofessionals en twee dagen per jaar verdere opvolging; 8 Centres Régionaux d’Intégration (CRI).
Achterliggende idee, startpunt	De vraag naar doorlopende ondersteuning voor docenten in de inburgeringscursussen; DISCRI- en CRI-medewerkers staan erop dat de termen onderwijzen, lessen, school, docent enz. niet gebruikt worden. In plaats daarvan gebruiken ze de term ‘délivrer une formation’ om op deze manier een meer gelijkwaardige relatie tussen de deelnemers en de instructeur te benadrukken.
Objectieven	Doel is doorlopende ondersteuning bieden aan docenten inburgering tijdens hun carrière. De database waar docenten informatie kunnen vinden en downloaden om hun lessen voor te bereiden wordt regelmatig bijgewerkt.
Beschrijving van de goede praktijk	DISCRI heeft een erg uitgebreide database of server opgezet voor integratieprofessionals om hen te ondersteunen met materiaal bij het geven van de inburgeringscursussen, zowel in het programma <i>Formation à l’intégration citoyenne</i> (FIC; taalniveau A2+) als in de <i>Ateliers d’orientation citoyenne</i> (AOC; taalniveau onder A2). De docent kiest welke informatie hij/zij wel of niet gebruikt want de informatie op de server is veel uitgebreider dan de 20 uur die er op dit moment beschikbaar is voor de cursus. Zelfs wanneer dit uitgebreid wordt tot 60 uur zijn keuzes nodig.

	<p>Voor elk onderwerp zijn er verschillende informatiefiches met informatieve samenvattingen en andere ondersteunende documenten zoals afbeeldingen en oefeningen. Voor sommige onderwerpen zijn er meer dan 15 ondersteunende documenten aanwezig.</p> <p>Sommige documenten zijn erg kort en bondig maar anderen kunnen ook gecompliceerde juridische teksten bevatten of verschillende lange documenten.</p> <p>Docenten kiezen wat ze willen gebruiken.</p> <p>Een 70-pagina tellende, gedetailleerde instructeurshandleiding is ook beschikbaar binnen het kader van de <i>formation à l'intégration citoyenne</i>.</p>
Gemanaged/gestuurd door	DISCRI.
Tijdspanne (start/einde/lopend)	2012 – doorlopend.
Op zichzelf staand initiatief of samenhang met andere initiatieven?	Hangt samen met de andere activiteiten van DISCRI.
Voornaamste doelgroep (non-migranten, migranten, bepaalde groepen)	(Indirect) Derdelanders, erkende asielzoekers.
Promotie	<p>Er is enkel mondelinge reclame voor de database in de cursus voor de docenten.</p> <p>Het staat op de website van DISCRI maar is verborgen onder een 'gereserveerd' gedeelte.</p> <p>De website en de database zijn in het Frans maar sommige brochures uit de <i>ateliers d'orientation citoyenne</i> zijn eveneens in andere talen beschikbaar: Albanees, Engels, Arabisch, Armeens, Spaans, Farsi, Mandarijn, Portugees, Roemeens, Russisch, Servo-Kroatisch, Swahili en Turks.</p>
Informatie over juridische, praktische en procedurele aspecten van bescherming tegen racisme, haat en discriminatie?	Ja.

Onderwijsmethoden	<p>Het programma is gebaseerd op de interculturele methode waarbij men vertrekt vanuit de situatie in het land of de gemeenschap van herkomst om zo te leren over de ontvangende samenleving. De culturele situaties worden gelijkgesteld en als even waardevol beschouwd. Door overeenkomsten en verschillen te vinden wordt er een zogenaamde '<i>espace culturelle convergent</i>' (convergente culturele ruimte) gebruikt. Dit zijn gedeelde manieren (impliciet of expliciet), gedrag, opvattingen, regels, normen, codes, overtuigingen, houdingen, uitdrukkingen of emoties. Dit is gebaseerd op het idee dat 'culturele ruimtes' van mensen van verschillende herkomst overlappen. Ondanks verschillen zal er altijd een zekere mate van convergentie zijn die interessant en nuttig is om te gebruiken als basis om het leven in Wallonië te ontdekken.</p> <p>De interculturele methode gebruikt 5 stappen om de docent en de deelnemer in gesprek te laten gaan. De ideeën en vooroordelen die deelnemers kunnen hebben worden als startpunt gebruikt.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het uitdrukken en bevragen van hun voorstelling over hun land, gemeenschap of referentieland. De bevraging verloopt door middel van de identificatie van gelijkenissen en verschillen tussen de voorstellingen. 2. Het uitdrukken en bevragen van hun voorstelling over Wallonië en/of België. De bevraging verloopt door middel van de identificatie van gelijkenissen en verschillen tussen de voorstellingen. 3. Het vergelijken van hun voorstellingen over hun land, gemeenschap of referentieland met deze over Wallonië en/of België. 4. Nadat de opleid(st)er informatieve en verklarende toelichting heeft verstrekt over het behandelde thema, het onderlijnen van gelijkenissen en verschillen tussen deze informatieve en verklarende toelichting, en de voorstelling ervan, enerzijds, over hun land, gemeenschap of referentieland, en, anderzijds, over Wallonië en/of België. 5. Aan het einde van de opleidingssessie, uitdrukken wat hun aandacht heeft weerhouden, signaleren van de elementen van de convergente culturele ruimte in Wallonië en België, ontdekken wat ze (al dan niet) hebben vernomen en hoe dit hun
-------------------	---

	<p>6. perceptie van Wallonië, België, hun land, gemeenschap of referentieland heeft gewijzigd en of dit hen ertoe brengt om hun gedrag te wijzigen en/of bijzondere initiatieven te nemen.</p>
Toegankelijkheid	<p>Kosten: nee; Verplicht: nee;</p> <p>Docenten hebben toegang zodra ze het wachtwoord en de login kennen. De ontwikkelaar van de database staat positief tegenover de verspreiding van kennis en is bereid toegang te verschaffen indien gewenst.</p>
Budget, financieringsbronnen	<p>2012-2016 Europese ondersteuning; 2016-nu ondersteuning vanuit de 8 regionale integratiecentra;</p> <p>Elk CRI ondersteunt het DISCRI met een bijdrage van 20.000 EUR per jaar. Andere financieringsbronnen dienen gezocht te worden. Deze fondsen worden aangewend voor het algemeen functioneren van DISCRI, wat verder gaat dan het onderhouden van de database.</p>
Bronnen en referenties	<p>DISCRI, Droits fondamentaux; DISCRI, Elément théorique, fiche N°3 l'espace culturel convergent; DISCRI, Manuel de la délivrance de la formation à l'intégration citoyenne; DISCRI, Module 2, Fiche N°3. DISCRI, Module 4, Fiche N°4. DISCRI, Module 3 Fiche N°5. www.discricri.be www.discricri.be/wordpress/wp-login.php Login en wachtwoord te verkrijgen via het RACCOMBAT-team.</p>

Evaluatie van impact?	Geen informatie beschikbaar.
Wie van de ontvangende samenleving is hierin betrokken?	De doelgroep van deze praktijk zijn integratieprofessionals die aan nieuwkomers onderwijs geven. Door hen correct te informeren over geschikte inhoud van de cursus wordt de indirecte doelgroep op een juiste wijze benaderd. De indirecte doelgroep bestaat dan ook uit nieuwkomers in Wallonië.
Betrokkenheid	Geïnstitutionaliseerd.
Hoe kunnen racisme en xenofobie door deze activiteit aangepakt worden?	<p>Deze onderwerpen worden transversaal doorheen de cursus behandeld en op verschillende momenten in de cursus. Wat echter problematisch blijft is dat deze informatie hier enkel aan nieuwkomers verschaft wordt die slachtoffer kunnen zijn van racisme en xenofobie. De ontvangende maatschappij is niet betrokken in deze cursus. Doel is echter meer om nieuwkomers hun weg te laten vinden in de maatschappij dan om hen te informeren over racisme en xenofobie. Advies geven over hoe men een verhuurder kan overtuigen om te verhuren of hoe men kan zorgen dat men aangenomen wordt voor een job ondanks mogelijke negatieve stereotypen die kunnen bestaan, levert meer op dan het leren hoe men discriminatie kan rapporteren.</p> <p>Een analyse van de database laat zien waar bepaalde onderwerpen aan bod komen. De belangrijkste principes van de Grondwet en de waarden van de maatschappij zijn aanwezig in veel verschillende documenten. Zie bijvoorbeeld Module 2 'Zijn en ageren in nieuwe politieke contexten', waar meerdere referenties kunnen worden gevonden en 'België: parlementaire democratie – constitutionele monarchie – rechtsstaat– scheiding der machten' meer relevante informatie bevat. In module 4 'Zijn en ageren in nieuwe sociaal-culturele contexten', is op de server een relevant onderwerp, dat evenwel niet meer in de <i>Formation à l'Intégration Citoyenne</i> is opgenomen, terug te vinden: de rechten en de grenzen van de praktische beleving van religie. Verdere zelfstudie van de docent is hier aangewezen.</p> <p>In Wallonië is er geen algemene module gewijd aan discriminatie. In plaats daarvan is het onderwerp verspreid terug te vinden in de informatie voor docenten. In bijvoorbeeld Module 2 'Zijn en ageren in nieuwe politieke contexten', beeldt een kleurrijk document in 2 pagina's de basis van fundamentele rechten en vrijheden uit. Elke vorm van discriminatie is</p>

	<p>verboden, bijvoorbeeld discriminatie op het gebied van werk, huisvesting administratieve en private dienstverlening. In Module 1 'de basis creëren voor interculturele communicatie' komen vooroordelen, stereotypering en discriminatie aan bod. Dit maakt geen deel uit van de <i>formation à l'intégration citoyenne</i>, maar de docenten krijgen het lesmateriaal, zoals oefeningen en vragen, wel aangeboden. Verder is er uitgebreide informatie beschikbaar rond discriminatie op het gebied van arbeid en huisvesting. Module 3, 'zijn en ageren in nieuwe professionele en onderwijs gerelateerde contexten' bevat meer informatie over discriminatie bij het zoeken naar werk en op de werkvloer.</p> <p>Er is geen onderwerp of module dat de onderwerpen rechtspraak en politie in zijn geheel behandelt. De informatie is verspreid. De schending van rechten op het gebied van haatmisdrijven is niet aanwezig in de database. Ook deze onderwerpen kunnen transversaal aan bod komen. Dit geldt ook voor de rechten van verdachten en beklaagden; dit kan aan bod komen wanneer deelnemers ernaar vragen. Toegang tot justitie is onderdeel van Module 5 gewijd aan het dagelijkse leven. In de onlinedatabase voor docenten staat dat het onderdeel is van de opleiding maar dat er geen lesmateriaal aanwezig is. Er zijn enkel twee secundaire bronnen die de docent mogelijks kunnen ondersteunen.</p>
<p>Hoe kan de impact van deze praktijk gemeten worden?</p>	<p>Geen informatie beschikbaar.</p>
<p>Duurzame elementen</p>	<p>De duurzaamheid van de database ligt in de ondersteuning van de regionale integratiecentra.</p>
<p>Overdraagbare elementen</p>	<p>De database op zichzelf is niet overdraagbaar maar het idee om een dergelijke ondersteuning voor docenten inburgering op te zetten is dat wel. Andere databases zouden opgezet kunnen worden naar het voorbeeld van wat DISCRI ontwikkeld heeft. De ontwikkelaars van de database hebben expliciet gezegd dat ze open staan voor het delen van de toegangscode met eenieder die geïnteresseerd is.</p>

Weichenstellwerk - Sprach- und Lebensschule (Oostenrijk)

WEICHENSTELLWERK GRAZ

Sprach- und Lebensschule

Locatie	Graz.
Implementatieniveau	Lokaal.
Namen van implementerende instellingen Partners/Ondersteunende organisaties	Vereniging Gemeinsam Sicher (Safe Together); Gemeente Graz en een van haar <i> Holding Companies </i> (fondsen en locaties).
Achterliggende idee, startpunt	Initieel was er een grote aanwezigheid van Afghaanse en Syrische asielzoekers in een deel van Graz. De mensen uit de buurt voelden zich hierdoor onveilig. De lokale politie en een kerk uit de buurt hebben bedacht hoe ze hen een alternatief konden bieden om niet langer in het park te verblijven. De politie en de kerk hebben hen gratis Duitse taallessen aangeboden die door vrijwilligers gegeven werden. In eerste instantie was het een aanpak gericht op veiligheid om de lokale bevolking te kalmeren en de asielzoekers een nuttige dagbesteding te geven. Dit kleine initiatief is langzaam gegroeid en wordt op dit moment ondersteund door de stad Graz.
Objectieven	Het bieden van laagdrempelig onderwijs en beroepsondersteuning voor de doelgroep.
Beschrijving van de goede praktijk	De diensten bestaan uit drie onderdelen: taallessen, workshops en vrijetijdsbesteding. Workshops: geüniformeerde politiemensen geven workshops over mensenrechten. Zij benadrukken het belang van gelijke behandeling, strafrecht en bescherming tegen geweld. Achteraf mogen deelnemers vragen stellen. De sfeer is comfortabel en deelnemers kunnen openlijk spreken. De workshops duren 45 minuten en worden tweemaandelijks aangeboden. Soms durven deelnemers na de workshops misdrijven die hen overkomen zijn aan te geven en de ontmoetingen hebben een vertrouwenwekkend effect.

	<p>Taallessen: Docenten in opleiding bieden vrijwillig taallessen aan waar zaken als antidiscriminatie, xenofobie en racisme aan bod komen. Zijn beziën hun taallessen op een holistische manier en bieden op vraag ook verwijzing naar coaching, advies en andere organisaties.</p> <p>Duitse taallessen, die onderdeel zijn van het verplichte "Startpakket Deutsch" en die gecoördineerd zijn door het Oostenrijkse <i>Integration Funds</i> worden eveneens in het <i>Weichenstellwerk</i> aangeboden maar in mindere mate. In 2017 waren er bijvoorbeeld 120 deelnemers in de vrijwillige cursus en slechts 7 deelnemers in de verplichte cursus.</p> <p>Vrijtijdsbesteding: workshops over kunst, muziek, sport, wandelen, koken enz.</p>
Gemanaged/gestuurd door	Middenveld, politie, kerk, gemeentelijke overheid.
Tijdspanne (start/einde/lopend)	Start: 2014; Lopend: op een jaarlijkse basis worden fondsen toegekend.
Op zichzelf staand initiatief of samenhang met andere initiatieven?	De praktijk hangt samen met de vereniging <i>Gemeinsam sicher</i> .
Voornaamste doelgroep (non-migranten, migranten, bepaalde groepen)	Asielzoekers.
Promotie	Mondeling, online; Talen: Duits, Dari, Farsi en Arabisch.
Informatie over juridische, praktische en procedurele aspecten van bescherming tegen racisme, haat en discriminatie?	Ja.
Onderwijsmethoden	Input, workshops, discussies.

Toegankelijkheid	Kosten: geen; Verplicht: nee; Toelatingsvoorwaarden: volwassenen, asielzoekers.
Budget, financieringsbronnen	Stad Graz, Holding Graz (die de locaties gratis aanbiedt).
Bronnen en referenties	https://gemeinsamsichergraz.at/weichenstellwerk

Evaluatie van impact?	Een evaluatie is niet uitvoerbaar gezien de omvang van het personeel en de infrastructuur. Indien dit door overheidsgeld ondersteund zou worden zou een evaluatie wel nodig en mogelijk zijn.
Wie van de ontvangende samenleving is hierin betrokken?	Engagement van burgers, structurele betrokkenheid van de politie en de ondersteuning van diverse politieke actoren dragen bij aan het succes van het initiatief. De politie werkt mee aan de workshops en Duitse docenten zijn eveneens betrokken. De verdere betrokkenheid van de ontvangende samenleving is gewenst maar op dit moment niet uitvoerbaar. De workshops en vrijetijdsactiviteiten staan eveneens open voor de deelnemers aan de verplichte cursus.
Betrokkenheid	Vrijwillig.
Hoe kunnen racisme en xenofobie door deze activiteit aangepakt worden?	De manier waarop de Duitse taallessen aangeboden wordt gaan racisme en xenofobie tegen. Ze worden laagdrempelig aangeboden en deelname is op vrijwillige basis. De diensten trekken de deelnemers aan die interesse hebben in deelname aan de ontvangende maatschappij. De respectvolle interactie tussen de docenten, medewerkers op kantoor en de doelgroep zijn een sterk signaal tegen racisme en xenofobie. Het feit dat vrijwilligers de taallessen geven en dat er eveneens vrijetijdsbesteding en coaching aangeboden wordt laat de doelgroep zien dat de ontvangende maatschappij met hen begaan is. Tolken maken deel uit van het <i>Weichenstellwerk</i> team. Zij ondersteunen de doelgroep met advies en door belangrijke brieven te vertalen. Daarnaast bemiddelen ze met huurproblemen. Asielzoekers zien zo dat ze welkom zijn in Oostenrijk. De structurele betrokkenheid van de politie in de

	<p>praktijk is een ander belangrijk element dat racisme en xenofobie bestrijdt. Geüniformeerde politiemensen geven workshops over het rechtssysteem, de rechten van de doelgroep en de verplichtingen van de politie jegens henzelf. Zo zien ze dat de politie ook een dienstverlenende rol heeft en hopelijk krijgen ze zo een positiever beeld van de politie. Er wordt van beide kanten aan vertrouwen gewerkt. De politie geeft aan dat zij benaderbaar is in geval van problemen en dan verplicht is om hulp te verlenen. De politieworkshop heeft al tot een stijging geleid van de aantallen gerapporteerde misdrijven.</p> <p>Informatie omtrent antidiscriminatiecentra en coachingsmogelijkheden voor personen die in aanraking gekomen zijn met racisme en discriminatie is aanwezig op de locatie van <i>Weichenstellwerk</i>. In het geval van racisme of discriminatie kan men terecht bij de taaldocenten om advies te krijgen over wat men zou moeten doen (bijv. verwijzing naar een centrum voor gelijke kansen).</p>
<p>Hoe kan de impact van deze praktijk gemeten worden?</p>	<p>Elke derde maand wordt er aan de financierende organisatie gerapporteerd. Dit gaat vooral over kwantitatieve indicatoren zoals het aantal deelnemers en het aantal activiteiten. Er is geen evaluatie van de impact.</p>
<p>Duurzame elementen</p>	<p>De vrijwillige docenten Duits zijn vooral studenten van de opleiding onderwijswetenschappen. Het geven van deze taallessen kan tellen als verplichte stage. Ook docenten die een extra opleiding volgen om Duits als Tweede taal te geven, mogen deze taallessen als stage laten tellen. Door dit werk doen zij belangrijke vaardigheden en ervaringen op die van belang zijn voor de rest van hun carrière. Zij kunnen later een bijdrage leveren aan het onderwijssysteem en als docenten in spe hebben zij wellicht minder terughoudendheid jegens de doelgroep. Ze kunnen verder hun kennis en ervaringen delen in hun eigen netwerk.</p> <p>De doelgroep zelf heeft de mogelijkheid om in contact te komen met de lokale samenleving waarmee zij doorgaans slechts beperkt contact heeft. Ze krijgt de mogelijkheid om Oostenrijkers te ontmoeten die open zijn van geest en die een positieve houding hebben tegenover asielzoekers. Op deze manier zien zijn dat de Oostenrijkse bevolking divers is en niet alleen afwijzend staat tegenover vluchtelingen.</p>

Overdraagbare elementen	<p>Het project is overdraagbaar omdat het burgerlijke engagement in elke stad groot genoeg is. De aanwezigheid van een universiteit of de mogelijkheid om tot docent te kunnen worden opgeleid (i.v.m. de stages) is geen vereiste. In landelijk Oostenrijk zijn er geen universiteiten maar geven er wel vrijwilligers Duitse taalles. Het burgerlijke engagement dient echter wel gestructureerd en geïnstitutionaliseerd te worden. Een persoon in dienstverband is nodig om administratieve en organisatorische taken op zich te nemen. Een vereniging dient aan fondsenwerving te doen en locaties ter beschikking te stellen. Er is eveneens nood aan een <i>community policing</i> benadering binnen de lokale politie. Politiediensten dienen, al is het maar deels, open te staan om aan preventie te doen en vaardigheden aan te leren om met de doelgroep om te gaan. Idealiter bouwt de politie duurzame contacten op met sleutelfiguren binnen de doelgroep.</p>
-------------------------	---